

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК
Кафедра маркетингу та управління бізнесом

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь - бакалавр

на тему: «Управління оборотними активами підприємництва на засадах
сталого бізнесу»

Виконала: студентка 4 курсу

Напряму підготовки 6.030507 «Менеджмент»

Замятіна Ольга Вадимівна

Керівник старший викладач Сербенівська Аліна Юріївна

Рецензент _____

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою « _____ »

Секретар Е К : _____ (прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

Київ – 2020

План

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Оборотні активи підприємства: склад і структура.....	6
1.2. Визначення потреби та нормування оборотних коштів.....	18
1.3. Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві.....	27
Розділ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВЕРУМ».....	34
2.1. Характеристика підприємства і аналіз основних результатів діяльності ТОВ «ВЕРУМ».....	34
2.2. Аналіз забезпеченості оборотними коштами підприємства ТОВ «ВЕРУМ».....	39
2.3. Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства ТОВ «ВЕРУМ».....	48
Розділ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВЕРУМ».....	51
3.1. Обґрунтування перспективних інноваційних напрямків діяльності ТОВ «ВЕРУМ».....	51
3.2. Шляхи вдосконалення управління дебіторською заборгованістю ТОВ «ВЕРУМ».....	55
3.3. Шляхи вдосконалення управління грошовими потоками підприємства ТОВ «ВЕРУМ».....	60
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується спадом виробництва, погіршенням платіжної дисципліни, підвищенням відсоткових ставок на позиковий капітал та зростанням темпів інфляції. В таких умовах особливо актуальними стають питання щодо забезпечення підприємств оборотними коштами та їх ефективним використанням, адже оборотний капітал підприємств має вплив на різні аспекти їх виробничо-господарської діяльності: на показники виробництва і реалізації продукції, використання матеріальних ресурсів у виробництві, структуру собівартості продукції, збалансованість грошових потоків по операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності, а також загалом на фінансовий стан підприємств.

Оборотні кошти є однією із складових частин майна підприємства. Стан і ефективність їх використання — одна з головних умов успішної діяльності підприємства. Висока інфляція, неплатежі і інші кризові явища змушують підприємства змінювати свою політику по відношенню до оборотних коштів, шукати нові джерела поповнення, вивчати проблему ефективності їх використання.

Підприємство у разі ефективного управління своїми і чужими оборотними коштами може досягти стійкого фінансового стану, збалансованого по ліквідності і прибутковості.

Серед проблем, які найбільше перешкоджають реалізації основних цілей підприємства, виділяють такі: нестача обігових коштів, застарілість основних фондів та низький рівень їх оновлення, високі ставки та нестабільність законодавства й державного регулювання загальнодержавних податків, низька платоспроможність основних споживачів, труднощі з постачанням, зниженням попиту на продукцію.

Господарсько-підприємницька діяльність неможлива без оборотних коштів. У процесі управління підприємством дуже важливо правильно визначити потребу в оборотних коштах.

Актуальність теми полягає в пошуку напрямів удосконалення управління оборотними коштами підприємства, правильного визначення потреби в них та дослідження шляхів підвищення їх ефективного використання в умовах нестабільної ринкової ситуації.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, розробка методичних засад та практичних рекомендацій з підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві.

Відповідно до цієї мети в ході дослідження вирішуються такі завдання:

- визначення економічної сутності оборотних коштів;
- вивчення механізму управління оборотними коштами на підприємстві;
- обґрунтування прийомів та методів фінансового аналізу оборотного капіталу підприємства з урахуванням впливу його обсягів і структури на фінансовий стан підприємства;
- аналіз оборотних коштів в розрізі окремих оборотних активів;
- виявлення на основі результатів аналізу тенденції зміни основних показників стану та використання оборотних коштів підприємства;
- пошук найоптимальніших шляхів підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві будівельної галузі.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання оборотних коштів на підприємстві.

Предметом дослідження є процес формування та використання оборотних коштів на підприємстві ТОВ "ВЕРУМ" в процесі його фінансово-господарської діяльності.

Теоретично-методологічною основою дослідження є основні положення і висновки, сформульовані в наукових фундаментальних працях вітчизняних і закордонних вчених-економістів.

Інформаційною основою дослідження є відповідні законодавчі та нормативні документи, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, дані Міністерства фінансів України, фінансова звітність ТОВ "ВЕРУМ", наукові літературні джерела.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Оборотні активи підприємства: склад і структура

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується спадом виробництва, погіршенням платіжної дисципліни, підвищенням відсоткових ставок на позиковий капітал та зростанням темпів інфляції. В таких умовах особливо актуальними стають питання щодо забезпечення підприємств оборотними коштами та їх ефективне використання, адже оборотний капітал підприємств має вплив на різні аспекти їх виробничо-господарської діяльності: на показники виробництва і реалізації продукції, використання матеріальних ресурсів у виробництві, структуру собівартості продукції, збалансованість грошових потоків по операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності, фінансовий стан підприємств.

Вагомою складовою для покращення діяльності підприємств є підвищення ефективності використання їх оборотного капіталу, який займає в структурі активів підприємств значну питому вагу. Від ефективності його використання залежить стан підприємства, галузі, національної економіки, задоволення потреб суспільства.

Питання управління оборотними коштами досліджувалися як українськими, так і зарубіжними економістами: І.О. Бланк, І.В. Фесюк, Ю.А. Долгорукова, Є.Ф. Брігхем, Джеймс Ван Хорн, В.В. Ковальов, І.Д. Лученок, О.О. Терещенко, Є.В. Мних, Р.С. Сайфулін, О.С. Філімоненков, А.Д. Шеремет, Р.В. Севастьянова, В.Г. Маргасова та інші науковці.

Незважаючи на проведені дослідження, що стосуються сутності оборотних коштів, методів управління ними, вдосконалення теоретичних і методичних основ функціонування оборотних коштів підприємств, доцільно і надалі продовжувати наукові і практичні пошуки у цьому напрямку, оскільки зазначені питання для підприємств є дотепер одними із актуальніших.

Сучасна економічна теорія та практика має багато різних підходів до визначення економічної сутності оборотного капіталу та зустрічаються різні поняття пов'язані з ним. Це - оборотні активи, оборотні кошти, оборотні засоби, чистий оборотний капітал, бруто-оборотний капітал, короткострокові активи. Можна зробити висновок, що оборотні активи й оборотний капітал є двома категоріями, які характеризують одні й ті ж об'єкти: поточні активи, грошові кошти, дебіторську заборгованість і запаси, короткострокові фінансові вкладення.

Перша група економістів вважає, що оборотний капітал має грошову природу, виконує функцію платіжного обслуговування кругообігу та визначає його як грошові кошти, авансовані для утворення оборотних виробничих фондів і фондів обігу. На думку Роштейна Л.О., “оборотні кошти – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні об'єднання для створення запасів сировини, матеріалів і інших матеріальних цінностей” [1]. Представлене визначення є не зовсім коректним, оскільки запаси сировини, матеріалів, інших матеріальних цінностей та дебіторська заборгованість, як і грошові кошти включаються до складу оборотних коштів.

Друга група економістів визначають оборотний капітал як мобільні активи, які використовуються і реалізуються підприємством протягом року або операційного циклу. Крейніна М.Н. вважає, що оборотні активи – це мобільна частина майна підприємства, тобто вся вартість тих оборотних активів, які при нормальних умовах роботи протягом року перетворюються в грошові кошти в результаті отримання виручки від реалізації, обігу цінних паперів і т.п. [2]. Це визначення акцентує увагу на термінах використання оборотних активів, але грошові кошти не розглядаються як складова оборотних активів.

Також визначення терміну “оборотні кошти” існують в законодавчих актах України. У відповідності до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку “Баланс”, оборотні активи – це грошові кошти і їх еквіваленти, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом

операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу [3]. Згідно з Господарським кодексом України оборотними коштами є сировина, матеріали, інше майно виробничого й невиробничого призначення, що відноситься по законодавству до оборотних коштів, малоцінні й швидкозношувані предмети, паливо [4].

Третя група економістів визначає оборотний капітал як авансовану вартість. На відміну від розглянутих вище визначень, тут підкреслюється, по-перше, рухомий відновлюваний характер вартості, яка лише авансується й повертається після кожного кругообігу в грошовій формі. По-друге, у характеристиці оборотного капіталу як авансованої вартості підкреслюється, що створений додатковий продукт до оборотного капіталу не відноситься. За таким підходом: “оборотний капітал – це фінансові ресурси, вкладені в об’єкти, використання яких здійснюється фірмою або в рамках одного відтворювального циклу, або в рамках відносно короткого періоду часу” [5].

Поддєрьогін А.М. об’єднує терміни “оборотний капітал” і “оборотні кошти”. В його редакції “оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку” [6]. Це визначення найбільш виправдане, але не можна ототожнювати поняття оборотний капітал та оборотні кошти. Як зазначалося раніше оборотні кошти не включають короткострокові фінансові вкладення.

Ермасова Н.Б. об’єднує поняття “оборотні кошти” і “поточні активи”, і дає наступне визначення “оборотні кошти (поточні активи) - це засоби інвестовані підприємством в поточні операції під час кожного операційного циклу” [7]. Таке визначення є загальним і не дає точної характеристики оборотним коштам. Аналогічне визначення дає Смагін В.Н.: “оборотні кошти - це кошти, які інвестуються підприємством у свої поточні операції” [8].

Отже виявлено, що в економічній літературі існують різні підходи до визначення суті оборотного капіталу. Усі ці підходи узагальнено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення суті оборотних коштів

Підхід	Автор	Визначення
I. Грошові ресурси, вкладені до оборотних виробничих фондів і фондів обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виробленої продукції	Рошейна Л.О Зелгавіс І.В., Парфаняк П.О., Усатов І.А.	Оборотні кошти – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні об'єднання для створення запасів сировини, матеріалів і інших матеріальних цінностей [1]. Оборотний капітал - грошові кошти й мобільні активи, які перетворюються в грошові кошти впродовж одного виробничого циклу, що забезпечує безперервність виробничого процесу виробництва й обороту та отримання прибутку [9; 10;11].
II.Активи, які протягом одного виробничого циклу або одного календарного року можуть бути перетворені в гроші	Володькіна М.В., Бланк І.О.	Оборотний капітал – це частина активів підприємства, яка включає оборотні кошти та короткострокові фінансові інвестиції [13]. Оборотний капітал - активи, які можуть бути переведені в готівку протягом одного року[12]
III. Авансована вартість у оборотні виробничі фонди і фонди обігу.	Поддєрьогін А.М.	Оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди й у фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку [6].
III. Авансована вартість у оборотні виробничі фонди і фонди обігу.	Ченг Ф. Лі Брігхема Є. Ермасова Н.Б. Смагін В.Н	Оборотний капітал (кошти)- це відображені в доларах поточні активи організації, які включають грошові кошти, цінні папери, що легко реалізуються, товарно-матеріальні запаси та дебіторську заборгованість [15]. Оборотний капітал – це інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей [14]. Оборотні кошти (поточні активи) - засоби інвестовані підприємством в поточні операції в час кожного операційного циклу [7]. Оборотні кошти - кошти, які інвестуються підприємством у свої поточні операції [8].

Визначення сутності оборотного капіталу можна визначити на підставі проведеного аналізу та узагальнення наукових підходів.

Оборотний капітал – це авансована вартість в елементи оборотних виробничих фондів і фондів обігу на рік чи операційний цикл для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції з метою досягнення достатнього рівня прибутковості підприємства[11].

Щостосується оборотних коштів, то по-перше— це активи, які протягом одного виробничого циклу або одного календарного року можуть бути перетворені на гроші, по-друге, це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції.

Наявність оптимальної кількості оборотних коштів разом з основними фондами мають велику вагу для роботи підприємства.

Оборотні кошти представляють сукупність коштів, авансованих для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу, які забезпечують їх безперервний кругообіг.

Оборотні кошти забезпечують безперервність виробництва і реалізації продукції підприємства. Оборотні виробничі фонди входять у виробництво у своїй натуральній формі й у процесі виготовлення продукції цілком споживаються, переносячи свою вартість на створюваний виріб. Із обслуговуванням процесу обігу товарів пов'язані фонди обігу, вони не беруть участь в утворенні вартості, а є її носіями. Вартість оборотних коштів після закінчення виробничого циклу, виготовлення готової продукції і її реалізації відшкодовується в складі виторгу від реалізації продукції або послуг. Це в свою чергу створює можливість систематичного оновлення процесу виробництва, що здійснюється шляхом безперервного кругообігу засобів підприємства.

Оборотні кошти проходять через три послідовні стадії: грошову, виробничу і товарну.

Перша стадія кругообігу коштів являється підготовчою, яка протікає у сфері обігу і де відбувається перетворення коштів у форму виробничих запасів.

Друга стадія – виробнича, являє собою безпосередній процес виробництва. Тут продовжує авансуватися вартість створюваної продукції в розмірі вартості використаних виробничих запасів, додатково авансуються витрати на заробітну плату і пов'язані з нею витрати, а також перенесена вартість основних фондів. Ця стадія кругообігу завершується випуском вже готової продукції, після якої настає її реалізація.

На третій стадії продовжує авансуватися готова продукція у тому ж розмірі, що і на другій стадії. Як товарна форма вартості виробленої продукції перетворюється в грошову, тільки після цього авансовані кошти відновлюються за рахунок частини виручки, що надійшла, від реалізації продукції, а інша її сума складає грошові нагромадження, що використовуються відповідно до плану їхнього розподілу. Частина нагромаджень (прибутку), яка призначена на розширення оборотних коштів, приєднуються до них і здійснює разом з ними наступні цикли обороту. Грошова форма, яку приймають оборотні кошти на третій стадії їхнього кругообігу, одночасно є і початковою стадією обороту коштів[10].

Кругообіг оборотних коштів відбувається за такою схемою:

$D - T \dots P \dots T' - D'$, де

D – грошові кошти, авансовані суб'єктом, що хазяйнує;

T – засоби виробництва;

P – виробництво;

T' – готова продукція;

D' – грошові кошти, отримані від продажу продукції і, що включають до себе реалізований прибуток.

Точки (...) позначають, що обертання коштів перерване, але їх процес кругообігу продовжується в сфері виробництва. Оборотні кошти у русі знаходяться на всіх стадіях і у всіх формах, що в свою чергу забезпечує безперервний процес виробництва і роботу підприємства.

Мету функціонування капіталу буде досягнуто тоді, коли $D' = D + \Delta D$, тобто коли відбудеться приріст грошей порівняно з авансованою сумою.

Отже, самозростання капіталу відбувається в процесі кругообігу оборотного капіталу, який проходить різні стадії і набирає різних форм. Ефективність оборотного капіталу залежить від часу перебування в тій чи іншій формі(грошовій, виробничій, товарній, тобто чим менше часу – тим ефективніше і навпаки. У створенні нової вартості оборотний капітал бере участь через оборотні фонди, а не прямо.

К. Маркс зазначав, що для початку існування підприємства необхідний капітал, який буде використано на створення товару, а саме на закупівлю матеріалів, сировини, конструкцій деталей, на формування трудових ресурсів та придбання основних виробничих фондів підприємства. Придбані за гроші товари братимуть участь у виробничому процесі, результатом якого буде виготовлення продукції, яка потім буде реалізована. В результаті реалізації підприємство отримає гроші, які в свою чергу будуть витрачені частково на відшкодування виробничих витрат(закупка сировини та матеріалів, оплата праці робітникам, оновлення основних виробничих фондів) та частково на накопичення та розширення виробництва. І все починається з початку.

Виробничий цикл – це період, який починається з авансування капіталу на придбання виробничих запасів і завершується поверненням цього капіталу.

Кругообіг оборотних засобів відбувається у дещо інший спосіб, що пов'язано зі специфікою умов виробництва у сфері послуг, а саме:

1. Процес виробництва послуг і процес їх споживання не відокремлені у просторі та часі.
2. Продукт сфери послуг не матеріальний, тому його не можна накопичувати та зберігати.

Розрізняють склад і структуру оборотних коштів. Під складом оборотних коштів розуміють сукупність елементів, що утворюють оборотні кошти.

Розподіл оборотних коштів на оборотні виробничі фонди і фонди обігу обумовлюється особливостями їхнього використання і розподілу в сферах

виробництва продукції і її реалізацій[16]. Елементний склад оборотних коштів підприємства представлено на рис. 1.1.

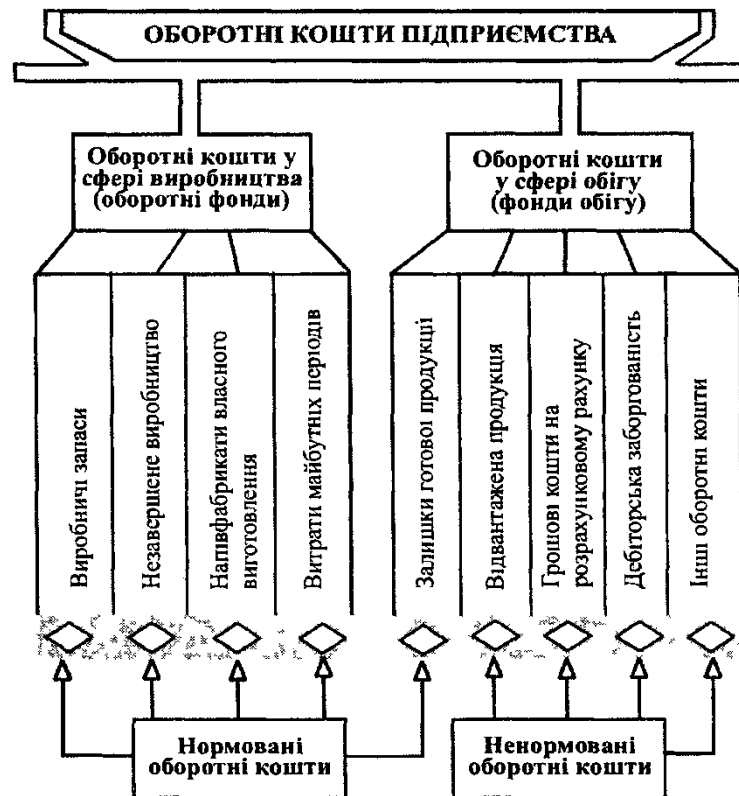

Рис. 1.1 Елементний склад оборотних коштів підприємства

Оборотні виробничі фонди містять у собі:

- 1) предмети праці, а саме: сировину, основні матеріали і покупні напівфабрикати, допоміжні матеріали, паливо, тара, запасні частини і т.п.;
- 2) засоби праці із малим терміном служби, а саме: малоцінні, швидкозношувані предмети й інструменти;
- 3) незавершене виробництво і напівфабрикати власного виготовлення, а саме: предмети праці, що вступили у виробничий процес (матеріали, деталі, вузли і вироби, що знаходяться в процесі обробки чи зборки), напівфабрикати власного виготовлення не закінчені повністю виробництвом).
- 4) витрати майбутніх періодів, а саме: нематеріальні елементи оборотних фондів, що включають витрати на підготовку й освоєння нової продукції, які виробляються в даному періоді, але відносяться на продукцію

майбутнього періоду (наприклад, витрати на конструювання і розробку технології нових видів виробів) [16].

До фондів обігу відносяться:

- 1)кошти підприємства, вкладені у запаси готової продукції,товари відвантажені, але не оплачені;
- 2)кошти в розрахунках;
- 3)грошові кошти в касі і на рахунках.

Розмір використаних у виробництві оборотних коштів, визначається за допомогою таких показників: тривалість виробничих циклів виготовлення виробів, рівень розвитку техніки, досконалість технології й організація праці. Від умов реалізації продукції і рівня організації системи постачання і збуту продукції залежить сума засобів обігу.

Співвідношення між окремими елементами оборотних коштів, виражене у відсотках, називається структурою оборотних коштів(рис.1.2).

Структура оборотних коштів галузей промисловості має різницю, яка обумовлюється такими факторами: особливостями організації виробничого процесу, умовами постачання і збуту, місцезнаходженням постачальників і споживачів, структурою витрат на виробництво.

Якщо розглядати структуру оборотних коштів різних галузей промисловості, то можна зробити висновок, що, наприклад, у харчовій та легкій промисловості значним є матеріаломісткість продукції, а отже питома вага оборотних коштів у запасах сировини й основних матеріалів є високою. Галузі машинобудування та металообробки відрізняються від інших складними виробничими процесами, трудомісткістю та великою тривалістю виготовлення продукції; у нафтохімічній галузі частка оборотних коштів, які вкладені у відвантажені товари, є високою в порівнянні з іншими. Якщо взяти вугільну промисловість, у якої великі підготовчі витрати, що передують видобутку корисних копалин (планування майбутніх розробок, розкривні роботи, облаштування шахт та інші), це означає що значну питому вагу займають витрати майбутніх періодів.

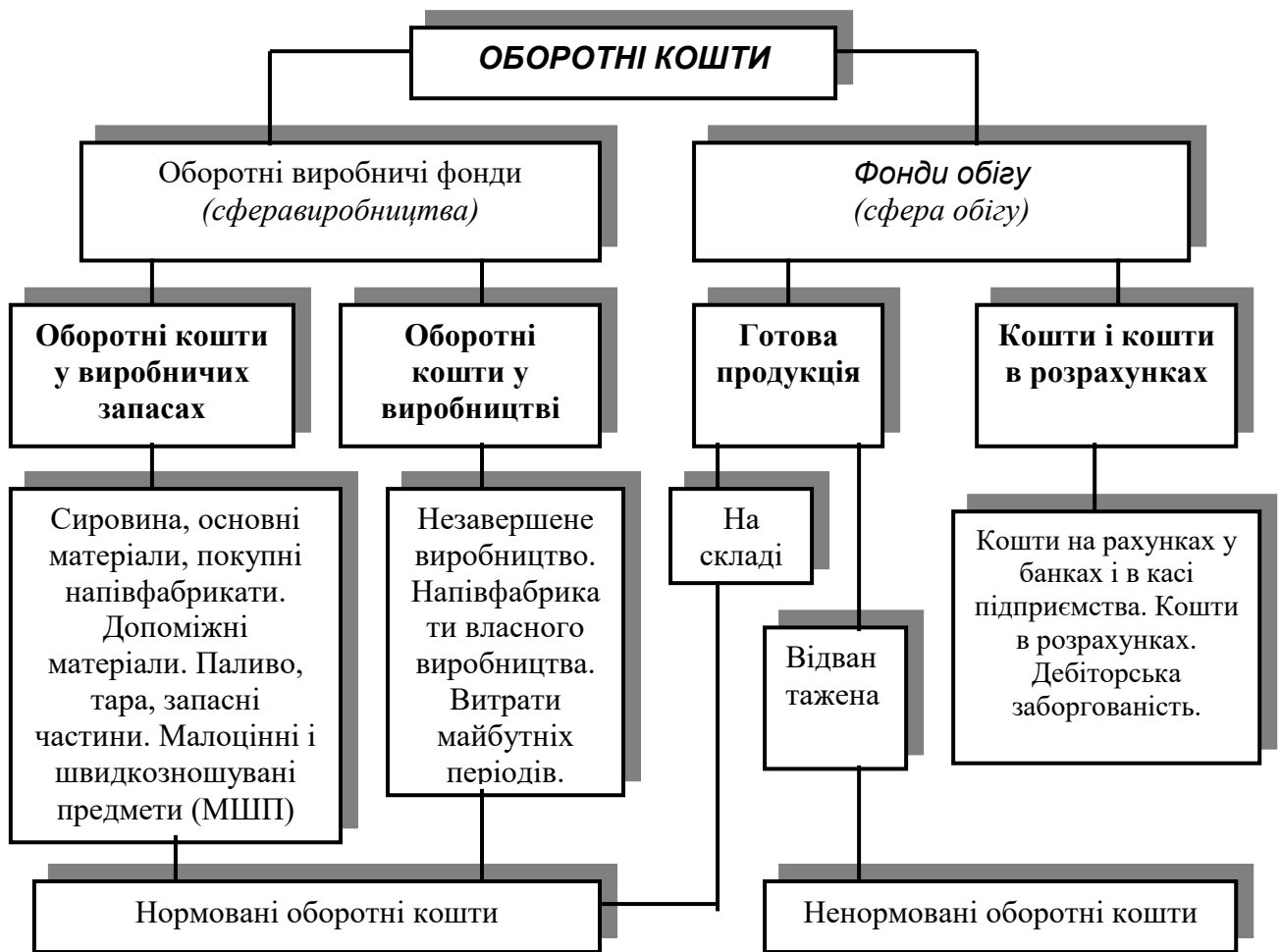

Рис.1.2 Структура оборотних коштів

По джерелах формування оборотні кошти поділяються на власні і позикові.

Кошти, що постійно знаходяться в розпорядженні підприємства і сформовані за рахунок власних ресурсів, називаються власними оборотними коштами. Вони можуть замінюватися коштами у процесі руху, що є по суті частиною власних, авансованих на оплату праці, але тимчасово вільними. Такі кошти називаються прирівняними до власних, або стійкими пасивами.

Позикові оборотні кошти- кредити банку, кредиторська заборгованість та інші пасиви.

Фінансовий стан підприємства залежить від того, які кошти має підприємство у своєму розпорядженні, кому підприємство зобов'язане за ці кошти і куди вони вкладені, тобто важлива раціональність формування

джерел фінансування, а отже аналізу джерел формування капіталу необхідно приділяти належну увагу. Класифікацію капіталу зображено нарис.1.3.

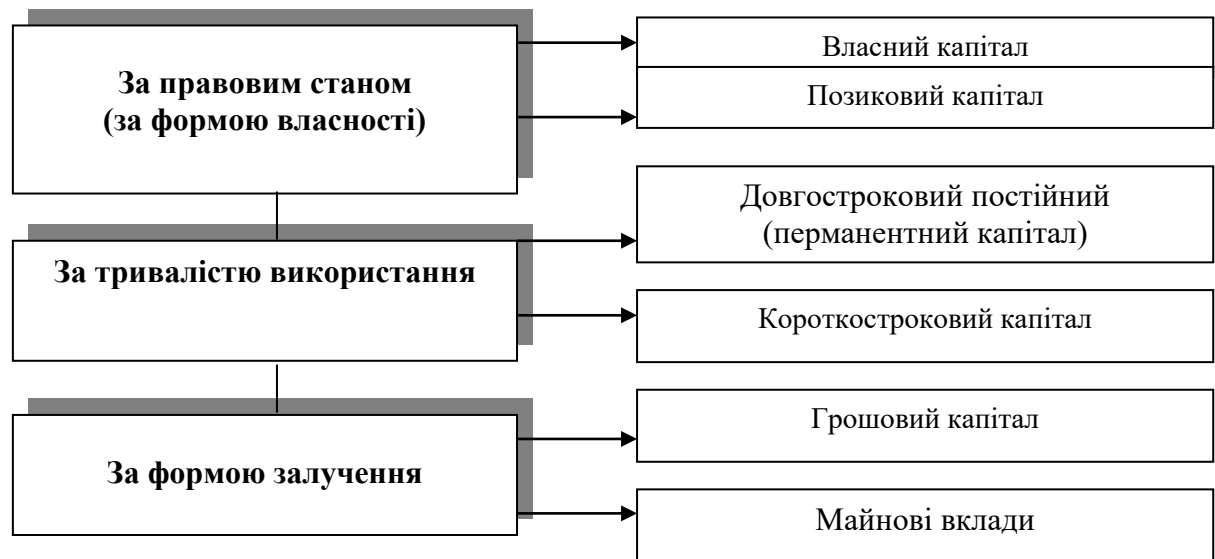

Рис.1.3 Класифікація капіталу

Ефективна робота підприємства - це досягнення максимальних результатів при мінімальних витратах. Оптимізація структури джерел формування оборотних коштів підприємства, тобто розумне сполучення власних і кредитних ресурсів, називається мінімізацією витрат.

Класифікувати оборотні кошти можна за такими ознаками:

- залежно від участі їх у кругообігу коштів;
- за методами планування, принципами організації та регулювання;
- за джерелами формування.

Відповідно до першої ознаки оборотні кошти поділяються на оборотні кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди, та оборотні кошти, авансовані у фонди обігу[16].

Наявність в кругообігу двох самостійних сфер — сфери виробництва і сфери обігу, зумовлює розподіл оборотних коштів. Чим більша питома вага оборотних коштів, розміщених у сфері виробництва, тим ефективніше використовується оборотний капітал.

Також оборотні кошти залежно від методів планування поділяються на нормовані та ненормовані.

Необхідність розподілу оборотних коштів на нормовані й ненормовані впливає з економічної доцільності досягнення найкращих результатів за найменших витрат. Встановлення нормативів за окремими статтями оборотних коштів робить більш можливим забезпечення постійної діяльності підприємства за умови оптимальних виробничих запасів, розмірів незавершеного виробництва, залишків готової продукції.

Нормовані оборотні кошти включають: оборотні кошти у виробничих запасах, витратах майбутніх періодів та незавершеному виробництві, у залишках готової продукції на складах підприємств.

До ненормованих оборотних фондів належать фонди обігу за винятком готової продукції на складі.

За джерелами формування оборотні кошти поділяються на власні та прирівняні до власних, залучені та інші.

Система організації оборотних коштів побудована на певних принципах, таких як:

1) Надання підприємствам самостійності щодо розпорядження, управління оборотними коштами. Це означає оперативну самостійність у використанні оборотних коштів.

2) Визначення планової потреби і розміщення оборотних коштів за окремими елементами й підрозділами. Мається на увазі розрахунок оптимальної потреби в оборотних коштах, яка б забезпечила безперервність процесу виробництва, виконання планових завдань за ритмічної роботи.

3) Коригування розрахованих і чинних нормативів з урахуванням вимог господарювання, що змінюються: обсягів виробництва, цін на сировину та матеріали; постачальників і споживачів; форм застосовуваних розрахунків.

4) Раціональна система фінансування оборотних коштів. Це означає формування оборотних коштів за рахунок власних ресурсів і залучених коштів у розмірах, що забезпечують нормальний фінансовий стан підприємства.

5) Контроль за раціональним розміщенням і використанням оборотних коштів, тобто проведення аналізу ефективності кругообігу коштів, що використовуються, з метою прискорення їх обертання(рис.1.4). [17].

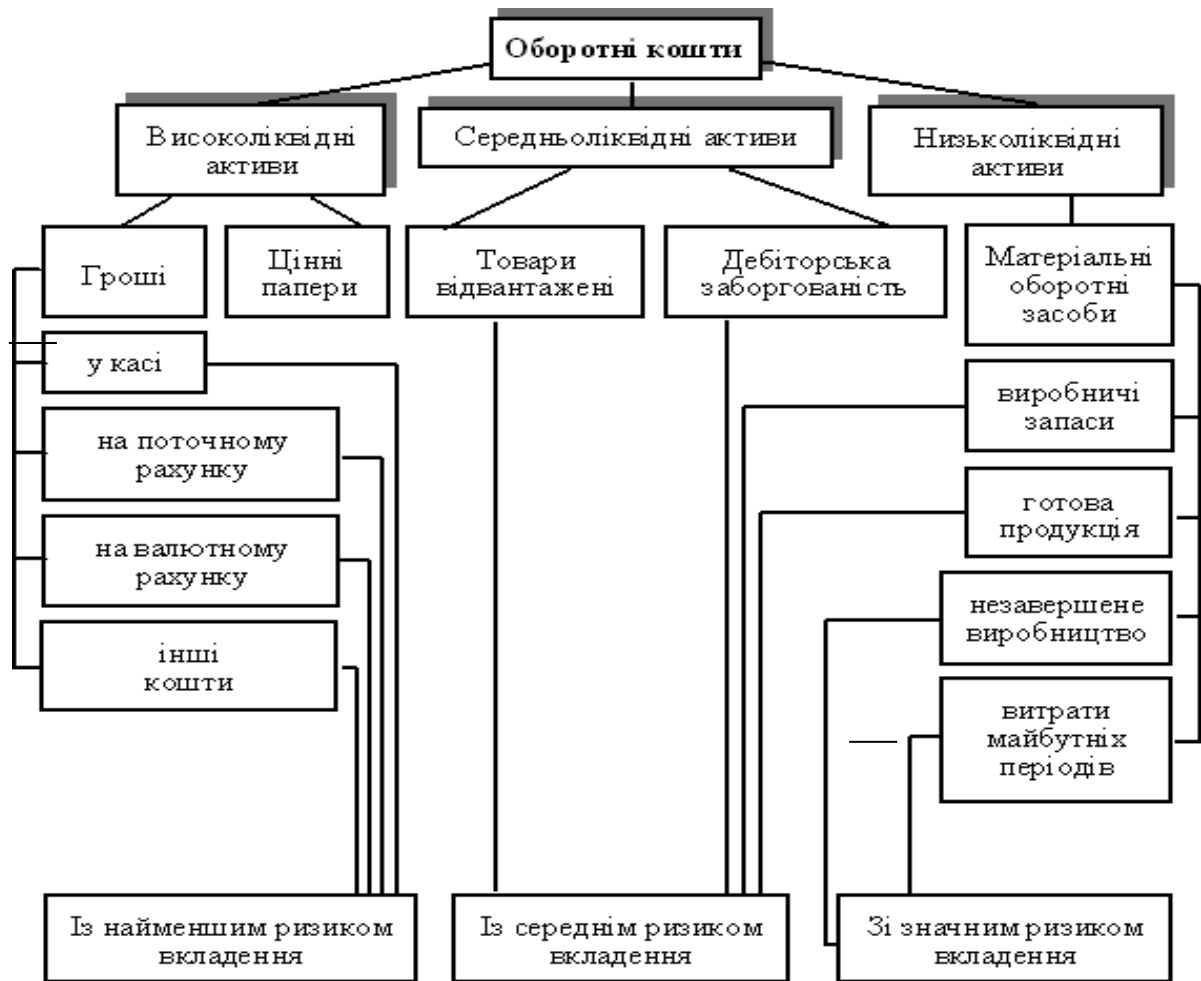

Рис.1.4 Класифікація оборотних коштів щодо ступеню ліквідності та ризику вкладення

Оборотні кошти мають різний рівень ліквідності залежно від розміщення, умов організації виробництва й реалізації продукції, а отже і ризику використання.

1.2 Нормування оборотних коштів та визначення потреби в них

Господарсько-підприємницька діяльність не існуватиме без оборотних коштів, так як існує потреба фінансового планування і відображення в обліку та звітності. Величина оборотного капіталу, що створює кожен складову

поточних активів, має відповідати потребам і можливостям підприємства зі створення й реалізації продукції.

Для визначення потреби в оборотних коштах існують такі методи: прямий та економічний.

Прямий метод розрахунку – забезпечує розробку обґрунтованих норм і нормативів на підприємстві, який враховує багато факторів, що пов'язані з особливостями виробництва, реалізації продукції та її постачання.

Планування оборотних коштів відбувається належно до кошторисів витрат на виробництво і невиробничі потреби та бізнес-плану, який охоплює й пов'язує виробничі й фінансові показники, створюючи саме цим умови для успішної комерційної діяльності та розвитку підприємництва.

Фактори впливання на господарську діяльність, які передбачають стабілізацію оборотних коштів, це:

- умови постачання підприємств товарно-матеріальними цінностями: кількість постачальників, строки поставки, розмір транзитних партій, кількість найменувань матеріальних цінностей, форми розрахунків за матеріальні цінності;
- організація процесу виробництва: тривалість виробничого циклу, характер розподілу витрат протягом виробничого циклу, номенклатура випущеної продукції;
- умови реалізації продукції: кількість споживачів готової продукції, їх віддаленість, призначення продукції, умови її транспортування, форми розрахунків за відвантажену продукцію.

Перебої в постачанні й виробничому процесі, зменшення обсягу виробництва та прибутку, виникнення прострочених платежів і заборгованості, інші негативні явища в господарській діяльності – це все може виникнути у разі зниження розміру оборотних коштів. А от надлишок оборотних коштів може призвести до таких наслідків: послаблення режиму економії, створення умов для використання оборотних коштів не за призначенням, нагромадження надмірних запасів сировини та матеріалів.

Значення нормування оборотних коштів полягає в такому:

- 1) правильне визначення нормативу оборотних коштів забезпечує безперервність і безперебійність процесу виробництва;
- 2) нормування оборотних коштів дає змогу ефективно використовувати оборотні кошти на кожному підприємстві;
- 3) від правильно встановленого нормативу оборотних коштів залежить виконання плану виробництва, реалізації продукції, прибутку та рівня рентабельності;
- 4) обґрунтовані нормативи оборотних коштів сприяють зміцненню режиму економії, мінімізації ризику підприємницької діяльності.

Визначення планової потреби в оборотних коштах передбачає розробку норм відносно тривалої дії і нормативів на конкретний період – рік, півріччя, квартал, що в свою чергу досягається завдяки проведенню таких робіт:

1. Визначення норм запасів за статтями нормованих оборотних коштів.

Відносний показник, який обчислюється в днях, відсотках чи гривнях, називається нормою оборотних коштів. Норми в днях щодо виробничих запасів розраховуються за окремими видами матеріальних цінностей. У разі великої номенклатури розрахунок здійснюється в тій частині, яка становить не менше 70—80% загальних витрат за статтею в цілому.

2. Встановлення одноденних витрат матеріальних цінностей, виходячи із кошторису витрат на виробництво. Одноденне витрачання на підприємствах несезонних галузей промисловості рекомендується розраховувати на підставі даних четвертого кварталу планового року, що, як правило, має найбільший обсяг виробництва. Визначаючи одноденні витрати незавершеного виробництва, виходять із суми витрат на виробництво валової чи товарної продукції. Щодо готової продукції відповідно беруть для розрахунку виробничу собівартість товарної продукції.

3. Визначення нормативу оборотних коштів за кожною статтею в грошовому вираженні проводиться множенням одноденних витрат в грошовому вираженні на відповідну норму запасу в днях.

4. Розрахунок сукупного нормативу, або загальної потреби в оборотних коштах, на підприємстві проводиться підсумовуванням нормативів за окремими статтями.

5. Заключний етап нормування — визначення норм та нормативів за окремими статтями оборотних коштів для підрозділів підприємств, де використовуються матеріальні цінності та виготовляється продукція [6].

Розробка норм запасу є найбільш складною і трудомісткою. Норми запасу в днях застосовуються протягом кількох років, якщо суттєво не змінюються умови виробництва, постачання та збуту, розрахунків.

Управління оборотними коштами заключається в забезпеченні безперервності процесу виробництва і реалізації продукції. Отже оборотні кошти підприємств у відповідній формі в достатньому обсязі повинні бути розподілені по всіх стадіях кругообігу.

У сучасних умовах правильне визначення потреби в оборотних коштах має особливе значення, тим паче коли підприємства знаходяться на повному самофінансуванні.

Нормовані оборотні кошти – це ті, які перебувають у незавершеному виробництві, у виробничих запасах, залишках готової продукції на складах підприємств, а вже інші елементи оборотних коштів називаються ненормованими. Вже у процесі нормування оборотних коштів визначають норму і норматив оборотних коштів.

Норми оборотних коштів – це мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей на підприємстві, які вираховуються в днях запасу, нормах запасу деталей, гривнях на розрахункову одиницю і т.д. А норматив оборотних коштів – це добуток норми оборотних коштів на той показник, норма якого визначена (розраховується в гривнях).

Норматив оборотних коштів установлює мінімальну розрахункову суму, яка постійно необхідна підприємству для роботи: фактичні запаси сировини, коштів і т.д., що можуть бути вище або нижче нормативу або

відповідати йому. Це один з найбільш мінливих показників поточної фінансової діяльності.

Наднормативні запаси свідчать про недоліки матеріально-технічного забезпечення, неритмічності процесів виробництва і реалізації продукції, що в свою чергу призводить до послабленню ресурсів та їх неефективному використанню. А от зниження нормативу оборотних коштів може призвести до скорочення виробництва, невиконання виробничої програми через перебої у виробництві і реалізації продукції[11].

Існують три методи розрахунку нормативів оборотних коштів: аналітичний (дослідно-статистичний), коефіцієнтний та метод прямого рахунку:

- аналітичний метод – передбачає здійснення аналізу наявних товарно-матеріальних ресурсів з наступним їх коригуванням та вилученням з них надлишків;
- утілість коефіцієнтного методу полягає в уточненні діючих нормативів (через коефіцієнти) відповідно до змін у виробництві в наступному періоді;
- метод прямого рахунку зводиться до розрахунку нормативів за кожним нормативним елементом в умовах досягнутого організаційно-технічного рівня виробництва. У практиці господарювання цей метод є основним.

Норматив власних оборотних коштів у виробничих запасах підприємства визначається множенням середньодобового (середньоденного) споживання матеріалів у вартісному виразі на норму їх запасу в днях:

$$H_{в.з} = M_d \times Z_{дн}, \quad (1.1)$$

де $H_{в.з}$ — норматив власних виробничих запасів, грн.;

M_d — середньодобове споживання матеріалів, грн.;

$Z_{дн}$ — норматив запасу в днях.

Середньоденне споживання матеріалів визначається за формулою:

$$M_d = \frac{M_{\text{заг}}}{360}, \quad (1.2)$$

де $M_{\text{заг}}$ — загальна річна потреба в даному виді ресурсів у натуральних одиницях виміру.

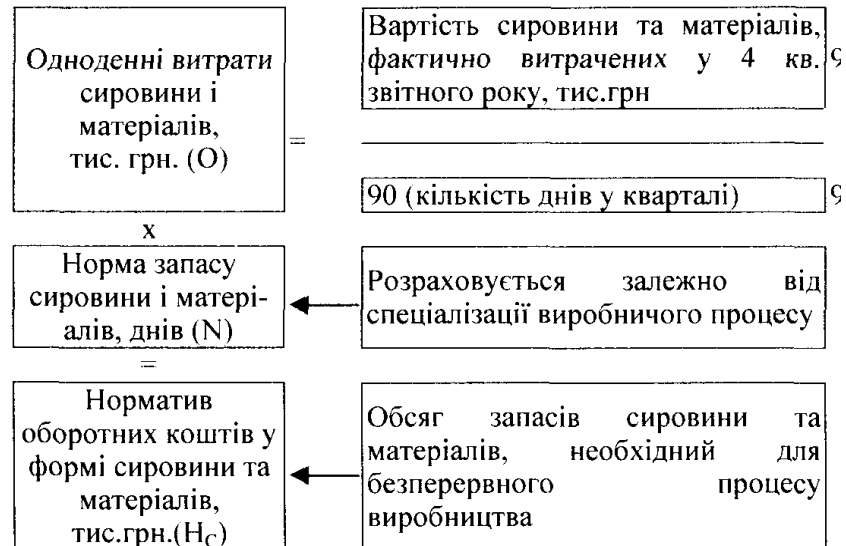

Рис.1.5 Норматив оборотних коштів у запасах сировини та матеріалів (прямий метод)

Точність розрахунку нормативу залежить від правильного визначення запасів матеріальних ресурсів.

Виробничі запаси залежно від їх призначення поділяють на підготовчі (технологічні), поточні, резервні (страхові), транспортні.

Підготовчий запас створюється на період необхідний для приймання, складування та підготовки до виробничого використання (надання сировині якостей, за яких можливе її використання).

Поточний запас є найбільшим за розміром, створюється він для забезпечення безперервного процесу виробництва матеріальними ресурсами в період між двома черговими поставками.

Резервний запас формується на випадок можливих перебоїв у постачанні або інших непередбачених обставин. Розмір страхового запасу визначається:

а) на основі середнього відхилення фактичного інтервалу поставки від планового (передбаченого договором);

б) на основі підрахунку днів, необхідних для оформлення замовлення та доставку матеріалів від постачальника до споживача.

Транспортний запас створюється на період з моменту оплати виставленого постачальником рахунку до прибуття вантажу на склад підприємства.

Також сума всіх видів запасів(транспортного, резервного, поточного та підготовчого) дорівнює – сукупному виробничому запасу. Цей виробничий запас може бути максимальним, середнім та мінімальним, а обчислюється він за такими формулами:

максимальний запас:

$$Z_{\text{MAX}} = M_{\text{д}} (T_{\text{тр}} + T_{\text{пот}} + T_{\text{підгот}} + T_{\text{ст}}); \quad (1.3)$$

середній запас:

$$Z_{\text{с}} = M_{\text{д}} (T_{\text{тр}} + \frac{T_{\text{пот}}}{2} + T_{\text{підгот}} + T_{\text{ст}}); \quad (1.4)$$

мінімальний запас:

$$Z_{\text{MIN}} = M_{\text{д}} (T_{\text{тр}} + T_{\text{підгот}} + T_{\text{ст}}). \quad (1.5)$$

Знаючи нормативну величину виробничих запасів у натуральних вимірниках, можна подати їх у вартісному виразі й обчислити загальний норматив оборотних коштів на виробничі запаси[20].

Розрахунок нормативів оборотних коштів у запасних частинах та інструменту, у швидкозношуваних та малоцінних предметах може бути визначений множенням фактичних витрат певного виду запасних частин або інструменту в базовому році на індекс виробничої програми і проєктований індекс зниження частки витрат ресурсів:

$$H_{\text{з.ч.і}} = B_{\text{ф}} \times I_{\text{в.п}} \times I_{\text{в.р}}, \quad (1.6)$$

де $H_{\text{з.ч.і}}$ — норматив запасних частин інструменту, грн.;

$B_{\text{ф}}$ — фактичні витрати певного виду запасних частин, грн.;

$I_{в.п}$ — індекс виробничої програми у розрахунковому (плановому) році;

$I_{в.р}$ — індекс зниження частки витрат певного ресурсу.

Принципи нормування оборотних коштів у швидкозношуваних та малоцінних предметах є такі:

а) окреме визначення норм для матеріальних цінностей, що зберігаються на складі підприємства і використовуються у виробництві;

б) грошова оцінка складських запасів за їх собівартістю, а використовуваних предметів у виробництві – у розмірі 50% первісної їх вартості;

в) відмова від нормування у днях споживання предметів, які експлуатуються, і додатковий розрахунок для окремих їх груп на основі таких коефіцієнтів: залежність розміру запасу від чисельності працівників, кількості робочих місць, вартості окремих видів устаткування тощо.

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві (рис.1.4), у якого обсяг залежить від середньоденного випуску продукції, обчисленого за фактичною виробничою собівартістю, тривалості технологічного циклу та коефіцієнта наростання витрат, розраховується за формулою:

$$H_{н.в} = \frac{C_{в}}{D_{п}} \times t_{ц} \times K_{в}, \quad (1.7)$$

де $H_{н.в}$ — норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві, грн.

$C_{в}$ — виробнича собівартість продукції, випущеної за період (місяць, квартал, рік), грн.;

$t_{ц}$ — тривалість виробничого циклу, днів;

$D_{п}$ — дні відповідного періоду.

$K_{в}$ - коефіцієнт наростання витрат (первісні витрати (одноразові), решта витрат, що були здійснені до закінчення виробництва).

Первісні витрати та решта витрат, що були здійснені при виготовленні продукції, становлять виробничу собівартість ($C_{в}$).

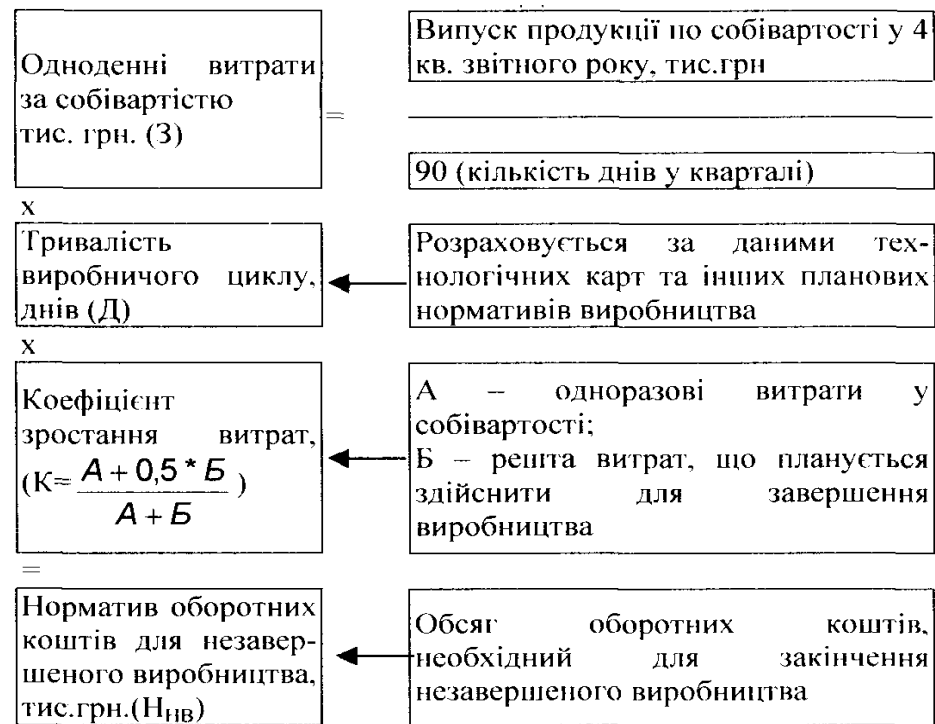

Рис.1.6 Норматив оборотних коштів для незавершеного виробництва (прямий метод)

Норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів розраховується виходячи із залишків коштів на початок періоду і суми витрат, які слід буде зробити в плановому році, за вирахуванням суми для майбутнього погашення витрат за рахунок собівартості продукції.

$$H_{B.M.P} = B_{П} + B_{ПЛ} - B_{ПОГАШПЛ}, \quad (1.8)$$

де $H_{B.M.P}$ — норматив витрат майбутніх періодів, грн.;

$B_{П}$ — залишок витрат на початок планового періоду, грн.;

$B_{ПЛ}$ — витрати, які будуть здійснені у плановому періоді, грн.;

$B_{ПОГАШПЛ}$ — витрати, які будуть погашені за рахунок собівартості у плановому періоді.

Норматив оборотних коштів у залишках готової продукції визначається добутком середньоденного випуску продукції (за виробничою собівартістю) на норму запасу готової продукції на складі в днях.

$$H_{ГП} = П_{сд} \times З_{дн}, \quad (1.9)$$

де $H_{ГП}$ — норматив залишків готової продукції, грн.;

$P_{сд}$ — середньоденний випуск продукції, грн.;

$Z_{дн}$ — норма запасу готової продукції на складі, днів.

Сукупний норматив власних оборотних коштів підприємства на розрахунковий (плановий) період дорівнює сумі нормативів, розрахованих для окремих їх елементів:

$$H_{сук} = H_{в.з} + H_{н.в} + H_{в.м.п} + H_{г.п}, \quad (1.10)$$

де $H_{сук}$ — сукупний норматив власних оборотних коштів, грн[20].

1.3 Ефективність використання оборотних коштів на підприємстві

Значну частину матеріально-грошових активів країни становлять оборотні кошти різногалузових підприємств, а тому раціональне та економне використання оборотних коштів суб'єктів господарювання має неабияке економічне значення.

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів виробничих підприємств застосовують певні показники, а для підвищення ефективності — відповідні конкретні заходи (рис. 1.8).

Основними показниками для оцінки ефективності є:

- ✓ коефіцієнт оборотності;
- ✓ коефіцієнт завантаження;
- ✓ тривалість одного обороту;
- ✓ рентабельність.

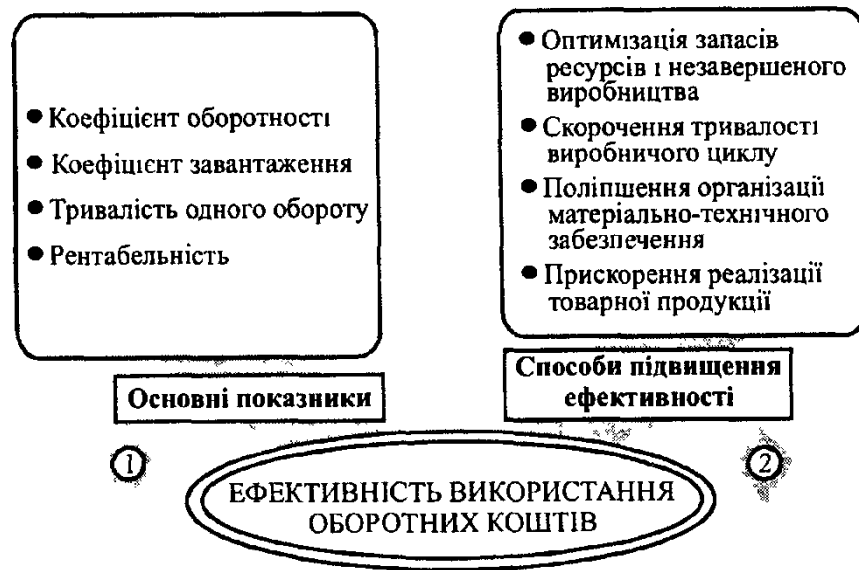

Рис. 1.8 Показники та способи підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства [16]

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, тобто оборотністю. Прискорення оборотності використання зумовлює:

- 1) збільшення обсягу продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства;
- 2) вивільнення частини коштів і завдяки цьому створення додаткових резервів для розширення виробництва.

Способами підвищення ефективності використання оборотних коштів є:

- оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення;
- прискорення реалізації товарної продукції.

Унаслідок прискорення оборотності грошових коштів зменшується потреба в них, відбувається процес вивільнення цих коштів з обороту.

Розрізняють абсолютне та відносне вивільнення грошових коштів з обороту:

- Абсолютне – зменшення потрібної суми коштів;

- Відносне – реалізація більшої кількості продукції за фіксованої суми коштів завдяки поліпшенню їхнього використання.

Характерною рисою оборотних коштів є швидкість їхнього обороту, а функціональна роль у процесі виробництва в корені відрізняється від основного капіталу.

Раціональне та економне використання оборотних коштів — одне з найважливіших завдань підприємств: чим ефективніше буде використовуватися сировина, матеріали, паливо, енергія, тим менше їх буде витрачається на виготовлення певної кількості продукції, тобто створюється можливість збільшити обсяги виробництва, а отже буде мати тенденцію на підвищення ефективності.

Ефективність використання оборотних коштів вимірюється за допомогою системи показників, що диференціюються залежно від особливостей виробництва та видів сировини і матеріалів.

Оборотність оборотних коштів – це тривалість одного повного кругообігу коштів з моменту перетворення оборотних коштів у грошовій формі у виробничі запаси і до виходу готової продукції і її реалізації, в свою чергу кругообіг коштів завершується зарахуванням виручки на рахунок підприємства.

Оборотність оборотних коштів залежить від організації виробництва і збуту продукції, розміщення оборотних коштів і інших факторів, вона не однакова на підприємствах як різних галузей, так і однакових. Оборотно́ість характеризується такими взаємозалежними показниками, як: тривалість одного обороту в днях, кількість оборотів за визначений період (рік, півріччя, квартал, або коефіцієнт оборотності), сума зайнятих на підприємстві оборотних коштів на одиницю продукції (коефіцієнт завантаження)[12].

Ефективне використання оборотних коштів характеризується показниками, узагальненими в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Показники стану і ефективності використання оборотних коштів

№	Назва показника	Формула	Економічний зміст
1.	Наявність оборотних коштів, тис.грн.	ОК	підсумок розділу 2 Активу балансу - рядок 260 - ф.1
	а) брак	$ОК < Н$	перевищення розрахованого нормативу потреби в оборотних коштах над фактичною наявністю
	б) надлишок	$ОК > Н$	
2.	Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів	$ОК/А$	Відображає частку вартості оборотних коштів у загальній вартості майна підприємства (валюті балансу) р.260/р.280 - ф.1
3.	Оборотність, днів	$(ОК * Т) / СРП$	Характеризує час, за який оборотні кошти здійснюють один оборот протягом Т-періоду (р.260ф.1, р.40ф.2)
4.	Коефіцієнт обертання, разів	$СРП / ОК$	Характеризує кількість обертів оборотних коштів за період, що аналізується
5.	Коефіцієнт завантаження	$ОК / СРП$	Показує, скільки оборотних коштів авансовано на одну гривню реалізованої продукції
6.	Прибутковість оборотних коштів	$Пч / ОК$	Характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних коштів, (р.220 ф.2/р.260ф.1)
7.	Рентабельність оборотних коштів, %	$(Пч * 100\%) / ОК$	Характеризує прибутковість оборотних коштів у % (р.220 ф.2/р.260ф.1)*100

Коефіцієнт оборотності, який розраховується шляхом ділення вартості реалізованої продукції за діючими оптовими цінами за певний період на середній залишок оборотних коштів за той самий період.

Коефіцієнт оборотності показує, скільки обертів здійснили оборотні кошти за певний період, і розраховується за формулою:

$$K_{об} = \frac{РП}{ОК}, \quad (1.11)$$

де $K_{об}$ — коефіцієнт оборотності, обертів;

РП — вартість реалізованої продукції, грн.;

ОК — середній залишок оборотних коштів, грн.

Періодом, за який визначають обсяг реалізованої продукції та середні залишки оборотних коштів може бути місяць (30 дн.), квартал (90 дн.), рік (360 дн.).

Показником, оберненим коефіцієнту оборотності, є коефіцієнт завантаження оборотних коштів, який показує, скільки оборотних коштів припадає на одну грошову одиницю (гривню) реалізованої продукції за певний період.

$$K_{\text{зав}} = \frac{\text{ОК}}{\text{РП}}. \quad (1.12)$$

Тривалість одного обороту (швидкість обороту) оборотних коштів визначається за формулою:

$$T_{\text{об}} = \frac{D}{K_{\text{об}}}, \quad (1.13)$$

де $T_{\text{об}}$ — тривалість одного обороту, днів;

D — дні періоду.

Для характеристики економічної ефективності використання оборотних коштів може бути використаний показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів, котрий являє собою відношення прибутку від реалізації продукції до середніх залишків оборотних коштів:

$$R_{\text{ок}} = \frac{P_p}{\text{ОК}}, \quad (1.14)$$

де $R_{\text{ок}}$ — рентабельність оборотних коштів, %;

P_p — прибуток від реалізації продукції, грн.

Показники оборотності оборотних коштів можуть розраховуватись по всіх оборотних коштах, що беруть участь в обороті, та за окремими їх елементами[21].

Зміну оборотності оборотних коштів виявляють через порівняння фактичних показників з плановими або показниками за попередній період, внаслідок порівняння яких виявляють їх прискорення або уповільнення.

Внаслідок уповільнення оборотності оборотних коштів в оборот залучаються додаткові кошти, а завдяки прискоренню оборотності оборотних коштів відбувається вивільнення, яке може бути абсолютним та відносним.

Абсолютне вивільнення оборотних коштів відображає пряме зменшення залишків оборотних коштів порівняно з їх нормативом при збереженні або підвищенні обсягів реалізації продукції за розрахунковий період.

Відносне вивільнення оборотних коштів з обороту відображає стабільність або зростання оборотних коштів при зростанні обсягів реалізації продукції. При цьому темпи зростання обсягів реалізації продукції випереджають темпи зростання залишків оборотних коштів.

В сучасних умовах одним із першочергових завдань є ефективне використання оборотних коштів і забезпечується це прискоренням їх оборотності на всіх стадіях кругообігу.

Стадія створення виробничих запасів – це раціональне їх використання; поліпшення організації складського господарства, наприклад впровадження комплексної механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних робіт на складах; ліквідація наднормативних запасів матеріалів; поліпшення організації постачання, встановлення чітких договірних умов і забезпечення їх виконання, оптимальний вибір постачальників, налагодження роботи транспорту.

Стадія незавершеного виробництва – це впровадження інновацій (техніки і технологій), впровадження безвідходної та маловідходної техніки; удосконалення форм організації виробництва; це стандартизація та уніфікація; вдосконалення систем економічного стимулювання, економічного та екологічного використання сировинних та паливно-енергетичних ресурсів; поліпшення використання основних фондів, насамперед їх активної частини.

Стадія обігу – це про раціональність збуту продукції; про своєчасне оформлення документації та дотримання платіжної та договірної дисципліни.

Рис.1.10 Джерела та способи економії матеріальних ресурсів на підприємствах

Прискорення оборотності оборотних коштів дає змогу не тільки вдало економити фінанси на підприємстві, а ще робити реалізацію продукції без додаткових фінансових ресурсів та збільшувати обсяги виробництва.

РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВЕРУМ»

2.1 Характеристика підприємства і аналіз основних результатів діяльності

Лабораторія випробування будівельних матеріалів «ВЕРУМ» - це сучасний лабораторно-дослідний центр, який спеціалізується на наданні експертних консультацій, здійснення контролю якості будівельних матеріалів за допомогою новітнього обладнання та видачу детального аналізу проведених досліджень. На даний момент вони є лідером серед аналогічних організацій в Україні, значно випереджаючи інші лабораторії за обсягом виконаних лабораторних досліджень будівельних матеріалів.

Випробувальна лабораторія будівельних матеріалів «ВЕРУМ» здійснює повний спектр аналізу і контролю якості. Вони пропонують оперативність, високу якість проведених робіт і найвигідніші умови співпраці. Точність досліджень підтверджує видана підприємству відповідними органами атестація будівельної лабораторії і гарантія державної повірки на все використовуване обладнання.

Основною метою своєї діяльності підприємство вважає задоволення потреб суспільства високоякісним, безпечним будівельним ринком, за допомогою високої якості досліджень та постійного пошуку нових технологій.

Цілі по відношенню до зацікавлених сторін:

- споживачів –якісне та оперативне виконання робіт, за рахунок конкурентних переваг – нових технологій та інновацій;
- членів підприємства – постійне підвищення добробуту працівників;
- суспільства – покращення життя громадян за допомогою перевірки якості матеріалів будівельних підприємств.

Будівельна лабораторія «ВЕРУМ» починаючи з 2008 року виконали більше 100 000 різних типів випробувань. Лабораторний контроль в

будівництві проводиться двома методами - руйнуючий та неруйнуючий. При першому способі випробування проводяться за допомогою преса. Неруйнівний контроль здійснюється з використанням різних методів, які базуються на застосуванні різних технологій (наприклад: ультразвукового, теплового, оптичного обстеження і т.д.).

Для проведення руйнівного методу контролю зразків бетону та інших будівельних матеріалів використовують найсучасніше і точне обладнання. Лабораторія випробування бетону ТОВ «ВЕРУМ» дозволяє визначити критичний поріг навантаження, яку здатний витримати обстежуваний елемент без появи деформацій і руйнування структури. Це сприяє підвищенню безпеки споруди і продовженню його експлуатаційного терміну. Але кінцевий результат обох дослідних методів абсолютно ідентичний - досягти максимальної якості піддослідних зразків, елементів і конструкцій, виявити їх дефекти і усунути пошкоджені ділянки[24].

Нижче в таблиці 2.1. наведені всі методи будівельних досліджень ТОВ «ВЕРУМ».

Таблиця 2.1.

Перелік лабораторних будівельних досліджень ТОВ «ВЕРУМ»

Метод випробування	Назва випробування
1. Руйнівний метод	- Випробування бетону; - Статичні випробування ґрунтів; - Ехолокація паль; - Випробування цегли на міцність;
2. Неруйнівний метод	- Випробування бетону; - Проба ґрунтів на щільність і вологість ґрунту; - Випробування цегли на міцність.

Джерело: узагальнено за даними підприємства

Аналіз поточних і потенційних клієнтів фірми – це будівельний ринок Києва і Київської області досить великий і неординарний. Потреба у лабораторних випробувань на будівельному ринку мають такі види клієнтів: Генпідрядник (замовник), Субпідрядник і Виробник. Генпідрядник займає найбільшу частку серед всіх провідних випробувань, всі його роботи розбиваються по субпідрядникам. Субпідрядники можуть самі вибирати

лабораторії, які займаються даним етапом будівництва або лабораторії представляють їм забудовники. Що стосується виробників, то у більшості є свої лабораторії і вони можуть обслуговувати себе самі.

Компанія ТОВ «ВЕРУМ» на ринку вже давно, тож має велику напрацьовану базу клієнтів та сильні робітничі зв'язки з багатьма великими компаніями. Але в основному це співпраця з субпідрядниками і тільки з декількома виробниками.

Компанія співпрацює з одним із найбільших забудовників Києва - КиевГорСтрой, який на даний момент веде 78 об'єктів, які постійно потребують лабораторного контролю. Нижче представлена таблиця у якій показуються всі клієнти компанії ТОВ «ВЕРУМ».

Таблиця 2.2.

Клієнти будівельної лабораторії ТОВ «ВЕРУМ»

1. Виробник	- ТОВ "Інтергал-Буд"; - Атлант; - КАН;
2. Генпідрядник	- ТОВ "БОРИСПІЛЬМІСЬКБУД"; - ТОВ "Київський Будпроект"; - ОК "ЖБК Браухаус Гассе-2"; - КиевГорСтрой; - ТОВ «БУДІВЕЛЬНА КОМПАНІЯ ТРАНСМОСТ»; - ТОВ "ОЛ.ТРЕЙД"; - МЕГАЛАЙН ГЛОБАЛ ЮКРЕЙН;
3. Субпідрядник	- ТОВ "Златоград"; - ТОВ "УМБК"; - ТОВ "САМАРІС"; - Спецбуд-плюс КРБУДУ; - Борен-А; - Спецмехбуд; - Киевбудком; - Мегаполісбуд; - ДБК-7.

Джерело: узагальнено за даними підприємства

Що стосується нових клієнтів і збільшення продажів тут треба пропонувати забудовникам або великим замовникам обслуговування, можливо за спеціальною пропозицією, щодо обов'язкових видів робіт: статичні випробування ґрунтів, ехолокація паль, випробування бетону руйнівним методом, випробування цегли на міцність, проби ґрунтів на

щільність і вологість ґрунту, щоб надалі підписувати договори на обслуговування об'єктів.

Далі в аналізі ринку можна подивитися на конкурентів і середні ціни на ринку будівельних випробувань у табл. 2.3. Аналіз відбувався за основними видами випробувань, які робляться на об'єктах будівництва.

Таблиця 2.3

Аналіз конкурентів на ринку будівельних досліджень

Назва випробування	ТОВ «ВЕРУМ», грн./од.(кг)	НВЦ КБ, грн./од.(кг)	ДБК, грн./од.(кг)	Цкосмик, грн./од.(кг)	ВЦ БМИТ, грн./од.(кг)
Випробування бетону руйнівним методом	80	85	90	98	78
Випробування цегли на міцність	250	300	240	400	300
Проба ґрунтів на щільність і вологість ґрунту	300	130	240	600	360
Ехолокація паль	120	120	-	240	-
Випробування бетону не руйнівним методом	220	240	-	200	200

Джерело: узагальнено за даними підприємства

Як ми можемо побачити з таб. 2.3., то головний конкурент на ринку будівельних досліджень є НВЦ КБ, як і компанія «ВЕРУМ», робить всі ті самі послуги і за менші ціни на ринку, чим саме робить жорстку цінову конкуренцію. Але в лабораторії «ВЕРУМ» є головна перевага, що і робить компанію лідером на ринку.

Ця перевага полягає за рахунок програмного забезпечення, яке дає можливість клієнту отримувати оперативну і швидко необхідну для нього інформацію, що не може надати жодна інша лабораторія. Зазвичай в середньому результати тестування після здачі зразків надаються протягом тижня, але за допомогою розробленого програмного продукту результати тестування наш клієнт може бачити в перші день-два. Саме це показує динаміка в Києві укладених контрактів, кількість користувачів, а також те,

що великі компанії готові розривати відносини з іншими лабораторіями і переходити до підприємства «ВЕРУМ», незважаючи на те, що ціни не є нижчими.

Фактори які впливають на вибір лабораторії це - ціна, якість, швидкість, обслуговування, імідж, спектрі послуг. Це головні чинники які керуються при виборі лабораторії, нижче представлено більш точне визначення всіх факторів і що вони з себе представляють.

1. Ціна – те, що перше бачить клієнт і головний фактор порівняння наших послуг і послуг конкурентів. (Середній рівень);
2. Спектр послуг - при виборі компанії більшість замовників хочуть працювати з однією лабораторією, тож перевага буде у тієї лабораторії, яка матиме можливість забезпечити виконання всіх необхідних робіт(високий рівень);
3. Швидкість - відповідальність за терміни і здача вчасно(високий рівень);
4. Імідж - сприйняття компанії заочно або результат спільної праці (позитивний);
5. Якість - якість виконання роботи це базисна і обов'язкова характеристика компанії «ВЕРУМ» (високий рівень);
6. Обслуговування - одне з ключових конкурентних переваг, якими нехтують інші компанії, це клієнтоорієнтованість (високий рівень).

Основні техніко – економічні показники діяльності підприємства показані в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Основні техніко – економічні показники діяльності підприємства

Показник	2018	2019	Абс. відх. (+,-)	Динаміка,%
1	2	3	4	5
1.Виручка від реалізації, тис. грн.	6452,7	10124,3	3671,6	56,9
2.Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	5722,3	6524,1	801,8	14
3.Середньорічна чисельність, чол.	13	17	4	30,7

Продовження табл.2.4.

1	2	3	4	5
4.Продуктивність праці, тис. грн.	496	595,5	99,5	20
5.Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	33,8	469,3	435,5	1388,4
6.Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	1021	2421,3	1400,3	137,1
7.Фонд заробітної плати, тис. грн.	1438,3	2115,6	677,3	47,1
8.Середньорічна заробітна плата працівника, тис. грн.	110,6	124,4	13,8	12,4
9.Валовий прибуток (збиток), тис. грн.	730,4	3600,2	2869,8	392,9
10.Інші операційні витрати, тис. грн.	1097,8	1893,8	796	72,5
11. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	-433,5	1401,3	1834,8	323,3

Джерело: розраховано за даними підприємства

Відповідно до даних звітності, у підприємства отримана виручка у 2019 році збільшилась у порівнянні з 2018 роком на 3671,6 тис. грн. або 56,9%; собівартість від реалізації продукції підприємства також має тенденцію до вирослу – на 801,8 тис. грн. або 14%.

Збільшується середньорічна чисельність працюючих – на 4 особи або 30,7% в 2019 році, а продуктивність праці одного працюючого виросла на 20%. Середньорічна заробітна плата працівника у 2019 році збільшується на 1,1 тис. грн. або 11,9%.

Середньорічна вартість основних засобів збільшилась - на 435,5 тис.грн в 2019 році порівняно с 2018; вартість оборотних засобів зростає на 1400,3 тис. грн. або 137,1% в 2019 році.

У 2018 році підприємство понесло збитки: чистий збиток становив 433,5 тис. грн., але у 2019 році підприємство покращило свої результати і чистий прибуток становив 1401,3 тис.грн., що більше на 323,3% порівняно з 2018 роком.

2.2. Аналіз забезпеченості підприємства оборотними коштами

Механізм управління оборотними коштами являє собою систему елементів, що регулюють процес розробки та реалізації управлінських рішень в цій сфері. Існують загальновідомі підходи управління діяльністю підприємства, за допомогою яких розв'язуються конкретні завдання

управління. Можна визначити такі основні системи проведення аналізу оборотних коштів підприємства: вертикальний аналіз, порівняльний аналіз, аналіз коефіцієнтів, інтегральний аналіз. Велике значення для оцінки фінансового стану має вертикальний аналіз активу і пасиву балансу, що дає його представлення у вигляді відносних показників. Його мета полягає в розрахунку питомої ваги окремих статей у підсумку балансу й оцінці його змін. Позитивним моментом слід зазначити, що відносні показники згладжують негативний вплив інфляційних процесів. Горизонтальний аналіз відтворює динаміку фінансової звітності за визначений період, а от вертикальний аналіз – це аналіз внутрішньої структури звітності.

При здійсненні такого аналізу узагальнюючий показник приймається за 100%, а кожна його складова обчислюється як питома вага (частка від 100%). Узагальнюючим показником є підсумки Балансу (Активу, Пасиву), обсяг реалізованої продукції відповідно до Звіту про фінансові результати. За допомогою цього методу з'ясовують, яку питому вагу в групі чи підгрупі узагальнюючих показників займає та чи інша стаття. Це дає можливість визначити вплив кожної складової узагальнюючого показника на фінансову діяльність підприємства [18]. Узагальнене представлення вертикального аналізу Активу і Пасиву Балансу підприємства разом з метою його здійснення наведене в таблиці 2.5 та 2.6.

Таблиця 2.5

Вертикальний аналіз Активу балансу ТОВ "ВЕРУМ"

Актив	Код рядка	2018		2019	
		тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
1	2	3	4	5	6
I. Необоротні активи	1095	33,8	3,2	910,7	19,2
II. Оборотні активи	1195	1021	96,7	3821,7	80,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-
Баланс	1300	1054,8	100	4732,4	100

Джерело: розраховано за даними підприємства

Необоротні активи балансу складають: у 2018 році – 3,2% майна підприємства та 19,2% у 2019 році; оборотні активи відповідно у 2018 році становлять 97,7%, а в 2019 – 80,8%. Якщо розглядати баланс в цілому, то порівняно з 2018 роком, що становив 1054,8 тис.грн, в 2019 він значно збільшився і склав 4732,4 тис.грн.

Таблиця 2.6

Вертикальний аналіз пасиву балансу ТОВ "ВЕРУМ"

Пасив	Код рядка	2018 рік		2019 рік	
		тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал	1495	1029,5	97,6	3710,7	78,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання	1695	25,3	2,4	1021,7	21,5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	1700	-	-	-	-
Баланс	1900	1054,8	100	4732,4	100

Джерело: розраховано за даними підприємства

Дані таблиць 2.5 та 2.6 показують, що основну частину структури активу балансу у 2018 та 2019 роках складають оборотні активи (96,7% та 80,8% відповідно), тобто збільшення валюти балансу відбувалась в основному за рахунок оборотних активів.

Основну частину структури пасиву балансу як у 2018 році, так і у 2019 році складає власний капітал. Спостерігається збільшення поточних зобов'язань підприємства з 25,3 тис.грн. до 1021,7 тис.грн., що говорить про погіршення платіжної дисципліни підприємства.

Отже, проведений вертикальний аналіз свідчить, що на підприємстві протягом 2018-2019 років, фінансування необоротних активів і частини оборотного капіталу підприємства відбувається за рахунок власного та позикового капіталу.

Оборотні активи займають значну питому вагу в загальній валюті балансу, яка є найбільш мобільною частиною капіталу від стану та правильного використання якого будуть залежати наслідки діяльності та фінансовий стан підприємства, тому дуже важливим є своєчасне виявлення та скасування недоліків управління оборотними коштами та знаходження резервів для підвищення інтенсивності та ефективності їх використання.

Нестача власних оборотних коштів означає перевищення нормативу оборотних коштів над фактичною наявністю їх, які можуть відбуватися з таких причин: зміни умов господарювання (наприклад, несвоєчасне фінансування приросту нормативу власних оборотних коштів), через стихійне лихо та ін. У разі перевищення розмірів оборотних коштів над їх нормативами, які необхідні для задоволення постійних мінімальних потреб виробництва в ресурсах, відбувається надлишок власних оборотних коштів[18]. Визначення власних оборотних коштів представимо у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Розмір власних оборотних коштів підприємства ТОВ "ВЕРУМ"

Показники	Джерело інформації	2018 рік		2019 рік	
		тис.грн	% у заг. сумі	тис.грн	% у заг. сумі
1	2	3	4	5	6
1. Всього оборотних засобів	Ряд. 1195+1170	1021	100	3821,7	100
2. Запаси і витрати	Ряд. 1100+...+1110+1170	0	0	53,5	1,4
3. Розрахунки з дебіторами	Ряд. 1125+...+1155	700,9	68,6	3659,5	95,8
4. Грошові кошти та інші активи	Ряд. 1160+...+1190	320,1	31,4	108,7	2,8
5. Власні оборотні засоби	Ряд. 1495-(1095-1020)	995,7	-	2800	-
6. Доля власних оборотних коштів в активах підпр. (нормативне значення 30%)	(п.5/ряд.1300)*100	94,4	-	59,1	-
7. Доля власних оборотних коштів в товарних запасах (нормативне значення 50%)	(п.5/ряд.1100+...+1110)*100	0	-	5233,6	-

Джерело: розраховано за даними підприємства

Розглянемо структуру оборотного капіталу ТОВ "ВЕРУМ" у 2018 та 2019 роках на рис.2.1 та рис.2.2.

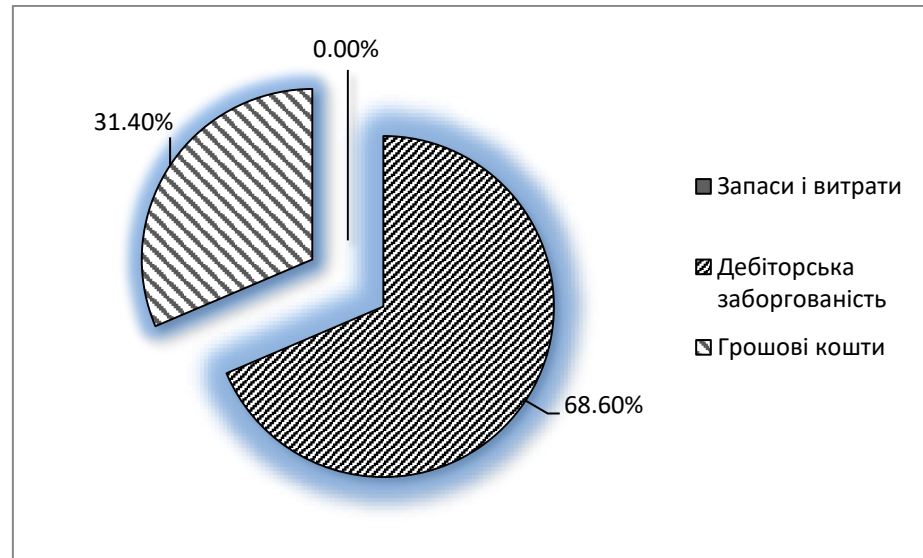

Рис. 2.1 Структура оборотного капіталу ТОВ "ВЕРУМ" у 2018 році.

Як видно з рис.2.1 найбільшу питому вагу в оборотних активах займає дебіторська заборгованість, на їх долю у 2018 році приходить 68,8%, а у 2019 році – 95,8%. Це говорить про те, що підприємству слід поліпшити платіжну дисципліну своїх контрагентів.

В 2019 році з'явилась доля запасів і витрат, яка становить 1,4%.

А от доля грошових коштів, як видно з рис. 2.2 у підприємства зменшилась з 31,4% до 2,8%, що може свідчити про проблеми з ринком збуту і про те, що попит на продукцію зменшився.

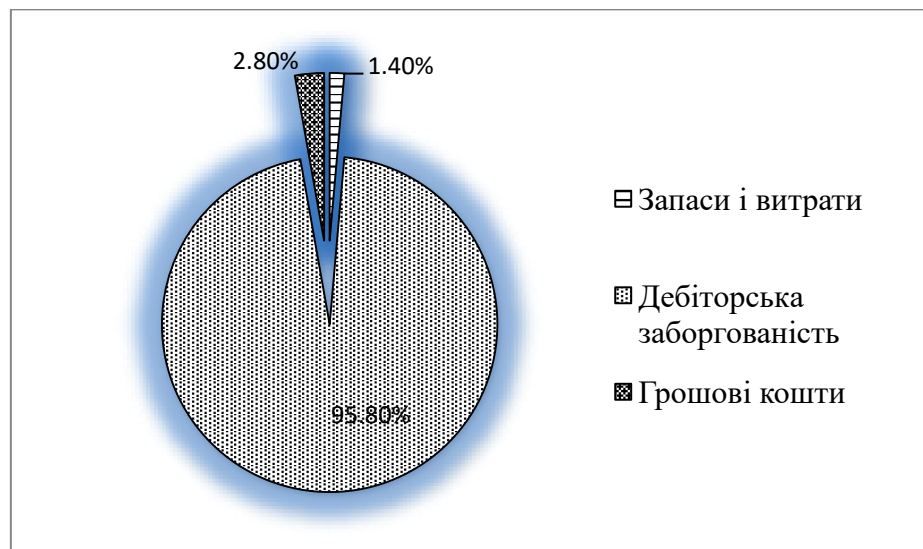

Рис. 2.2 Структура оборотного капіталу ТОВ "ВЕРУМ" у 2019 році.

Власні оборотні засоби - це робочий капітал (РК). Робочий капітал – це різниця між оборотними активами підприємства і його короткостроковими зобов'язаннями, тобто робочий капітал є тією частиною оборотних активів, що фінансується за рахунок власних коштів і довгострокових зобов'язань. Він розраховується за формулою:

$$РК = Об.А - Пот. зобов'язання . \quad (2.1)$$

$$РК_{2018} = 1021 - 25,3 = 995,7 \text{ тис.грн};$$

$$РК_{2019} = 3821,7 - 1021,7 = 2800 \text{ тис.грн}.$$

Збільшення величини робочого капіталу, говорить про поліпшення фінансової стійкості.

Платоспроможність підприємства визначається насамперед величиною і маневреністю його робочого капіталу. Оптимальний розмір РК залежить від сфери діяльності, обсягу реалізації, кон'юнктури ринку.

Маневреність робочого капіталу (Мрк) характеризує частина запасів у його загальній сумі, що визначається відношенням величини запасів до розміру робочого капіталу:

$$Мрк = \text{Запаси} / РК. \quad (2.2)$$

$$Мрк_{2018} = - / 995,7 = -;$$

$$Мрк_{2019} = 53,5 / 2800 = 0,01.$$

Цей показник обмежує свободу маневру власними коштами. Збільшення коефіцієнта відбувається у зв'язку із появою запасів у 2019 році, але показник дуже низький за рахунок великого робочого капіталу, порівняно з існуючими запасами[19].

Абсолютними показниками фінансової стійкості підприємства є показники, що характеризують ступінь забезпеченості запасів і витрат джерелами їхнього формування. Для оцінки стану запасів і витрат використовують дані групи статей «Запаси і витрати» II розділу активу балансу.

Для характеристики джерел формування запасів визначимо три основних показники:

1. Наявність власних оборотних засобів (ВОЗ), як різниця між джерелами власних і прирівняних до них засобів (І розділ пасиву балансу) і основними засобами й іншими позаоборотними активами (І розділ активу балансу). Цей показник характеризує чистий оборотний капітал, його можна визначити за формулою:

$$\text{ВОЗ} = \text{Іп} - \text{Іа}, \quad (2.3)$$

$$\text{ВОЗ}_{2018} = 1029,5 - 33,8 = 995,7 \text{ тис.грн};$$

$$\text{ВОЗ}_{2019} = 3710,7 - 910,7 = 2800 \text{ тис.грн}.$$

2. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (ВД), обумовлене шляхом збільшення попереднього показника на суму довгострокових пасивів:

$$\text{ВД} = \text{ВОЗ} + \text{ІІІ п.} \quad (2.4)$$

$$\text{ВД}_{2018} = 995,7 + 25,3 = 1021 \text{ тис.грн};$$

$$\text{ВД}_{2019} = 2800 + 1021,7 = 3821,7 \text{ тис.грн}.$$

3. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат (ОД), обумовлена шляхом збільшення попереднього показника на суму короткострокових позикових засобів (КПЗ):

$$\text{ОД} = \text{ВД} + \text{КПЗ}. \quad (2.5)$$

$$\text{ОД}_{2018} = 1021 + 0 = 1021 \text{ тис.грн};$$

$$\text{ОД}_{2019} = 3821,7 + 0 = 3821,7 \text{ тис.грн}.$$

Трьом показникам наявності джерел формування запасів і витрат відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього формування:

1. Надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних засобів $\Delta\text{ВОЗ}$:

$$\Delta\text{ВОЗ} = \text{ВОЗ} - \text{З}, \quad (2.6)$$

де З — запаси (Ф1, ряд 100+110+120+130+140).

$$\Delta\text{ВОЗ}_{2018} = 995,7 - 0 = 995,7 \text{ тис.грн};$$

$$\Delta\text{ВОЗ}_{2019} = 2800 - 53,5 = 2746,5 \text{ тис.грн}.$$

2. Надлишок (+) чи нестача (-) власних і довгострокових джерел формування запасів ($\Delta\text{ВД}$):

$$\Delta ВД = ВД - З. \quad (2.7)$$

$$\Delta ВД_{2018} = 1021 - 0 = 1021 \text{ тис.грн};$$

$$\Delta ВД_{2019} = 3821,7 - 53,5 = 3768,2 \text{ тис.грн}.$$

3. Надлишок (+) чи нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат ($\Delta ОД$):

$$\Delta ОД = ОД - З. \quad (2.8)$$

$$\Delta ОД_{2018} = 1021 - 0 = 1021 \text{ тис.грн};$$

$$\Delta ОД_{2019} = 3821,7 - 53,5 = 3768,2 \text{ тис.грн}[19].$$

Зведемо розрахунки до таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники фінансової стійкості ТОВ "ВЕРУМ"

Показники	Умовні позначення	2018, тис.грн	2019, тис.грн.	Зміни за період (4гр. - 3гр.)
1. Джерела формування власних оборотних коштів	Іп	1029,5	3710,7	2681,2
2. Позаоборотні активи	Іа	33,8	910,7	876,9
3. Наявність власних оборотних засобів	ВОЗ	995,7	2800	1804,3
4. Довгострокові пасиви	ІІ п	25,3	1021,7	996,4
5. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування засобів	ВД	1021	3821,7	2800,7
6. Короткострокові позикові засоби	КПЗ	-	-	-
7. Загальна величина джерел формування запасів і витрат	ОД	1021	3821,7	2800,7
8. Загальна величина запасів і витрат	З	-	53,5	53,5
9. Надлишок (+), нестача (-) ВОЗ	$\Delta ВОЗ$	995,7	2746,5	1750,8
10. Надлишок (+), нестача(-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат	$\Delta ОД$	1021	3768,2	2747,2
11. Надлишок (+), нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат	$\Delta ВД$	1021	3768,2	2747,2

Джерело: розраховано за даними підприємства

Для характеристики фінансової ситуації на підприємстві існує чотири типи фінансової стійкості:

Перший —абсолютна стійкість фінансового стану, задається умовою:

$$З < \text{ВОЗ} + \text{КПЗ},$$

Другий —нормальна стійкість, що відповідає наступній умові:

$$З = \text{ВОЗ} + \text{КПЗ}.$$

Третій — нестійкий фінансовий стан, визначається залежністю:

$$З = \text{ВОЗ} + \text{КПЗ} + \text{ДЗ},$$

Четвертий —кризовий фінансовий стан, при якому кошти, короткострокові цінні папери і дебіторська заборгованість не покривають навіть його кредиторської заборгованості і прострочених позичок:

$$З > \text{ВОЗ} + \text{К}.$$

За проведенням аналізом та результатами таблиці 2.8 підприємство відноситься до першого типу – абсолютного стійкого фінансового стану.

Зробимо аналіз руху грошових коштів використовуючи дані звітів про рух грошових коштів за 2018 – 2019 рр. в таблиці 2.9.

Як видно з поданої таблиці 2.9 інвестиційна діяльність на підприємстві запобігає різкому зменшенню чистого руху коштів в 2019 році, але все одно в порівнянні в 2018 йде на спад на 114 тис. грн. і становить від'ємну величину; рух коштів в результаті операційної діяльності є від'ємною величиною в 2018 і 2019 роках, це відбувалось за рахунок ; рух коштів в результаті фінансової діяльності є позитивною величиною в 2018 році, а в 2019 – має тенденцію до спаду.

Таблиця 2.9

Аналіз руху грошових коштів в 2018 – 2019 рр.

Показники, тис.грн	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 від 2018	Динаміка 2019 до 2018
Рух коштів в результаті операційної діяльності	-548,4	-1095,3	-546,9	199,7
Рух коштів в результаті інвестиційної діяльності	-	1206	1206	-
Рух коштів в результаті фінансової діяльності	423,3	-349,8	-773,1	-82,6
Чистий рух коштів за звітний період	-125,1	-239,1	-114	191,1

Наявність від'ємних значень показників зумовило те, що чистий рух коштів за звітний період є негативним в 2018 та 2019 роках.

Такі значення в показниках негативно характеризують ефективність діяльності підприємства.

2.3 Аналіз ефективності використання оборотних коштів підприємства

Швидкість обороту оборотних засобів підприємства є одним з якісних характеристик фінансової політики підприємства. Чим більше швидкість обороту, тим ефективніше працює підприємство.

Для визначення тенденції оборотності оборотних засобів розраховується коефіцієнт оборотності ($K_{об}$):

$$K_{об} = \frac{\text{Виручка (доход) від реалізації}}{\text{Середня вартість оборотних активів}}, \quad (2.9)$$

$$K_{об2018} = \frac{6452,7}{1021} = 6,3;$$

$$K_{об2019} = \frac{10124,3}{2421,3} = 4,2.$$

Показником ефективності використання оборотних коштів є також час обороту (T_o) - тривалість у днях одного обороту. Він визначається як відношення кількості календарних днів звітного періоду до коефіцієнта оборотності:

$$T_o = \frac{360}{K_o}, \quad (2.10)$$

де T – кількість календарних днів звітного періоду.

$$T_{o2018} = 360 \div 6,3 = 57,1;$$

$$T_{o2019} = 360 \div 4,2 = 85,7.$$

Час обороту вказує на кількість днів, що були необхідні підприємству для поповнення його оборотних коштів.

Показники використання оборотних коштів та методику їх розрахунку зведемо до Додатку А, а результати розрахунків зведемо до таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники використання оборотних коштів ТОВ "ВЕРУМ" за 2018-
2019 роки

Умовне позначення	Показники	2018	2019
Показники ліквідності підприємства			
1.1.	Коефіцієнт покриття	40,3	3,7
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	40,3	3,6
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	12,6	0,07
1.4.	Чистий оборотний капітал	995,7	2800
Показники майнового стану			
2.1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	-13,6	-0,8
2.2.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	26	3,7
2.3.	Коефіцієнт вибуття основних засобів	3,8	26,7
Показники платоспроможності			
3.1.	Коефіцієнт платоспроможності	0,97	0,78
3.2.	Коефіцієнт фінансування	0,02	0,27
3.3.	Коефіцієнт забезпечення власних оборотних засобів	0,97	0,73
3.4.	Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,96	0,75
Показники ділової активності			
4.1.	Коефіцієнт оборотних активів	2,18	1,11
4.2.	Коефіцієнт оборотної кредиторської заборгованості	49,69	9,54
4.3.	Коефіцієнт оборотної дебіторської заборгованості	8,19	2,95
4.4.	Строк погашення дебіторської заборгованості, дн	43,9	122
4.5.	Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	7,2	37,7
4.6.	Коефіцієнт оборотних матеріальних запасів	-	241,2
4.7.	Коефіцієнт оборотних основних засобів	7,87	5,88
4.8.	Коефіцієнт оборотного власного капіталу	4,78	2,72
Показники рентабельності			
5.1.	Коефіцієнт рентабельності активів	-48,6	48,4
5.2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-523,8	51,3
5.3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	-6,7	13,8
5.4.	Коефіцієнт рентабельності продукції	11,4	155,1

Показники ліквідності у підприємства знаходяться в межах норми, окрім коефіцієнта швидкої ліквідності, який становив 40,3 у 2018 році, та 3,6

у 2019, а його нормативне значення – 0,6-0,8. Показник на даний момент краще, порівняно з 2018, але слід і надалі вживати заходів щодо його нормалізації. Також коефіцієнт абсолютної ліквідності – за 2018 рік становив 12,6, а за 2019 – 0,07, де за нормативним значенням він більше 0, але показник став значно меншим, що також потребує поліпшення.

Аналіз показників майнового стану показує, що основні засоби зношені, що є неприйнятним для підприємства. Для покращення показників необхідно оновлення лабораторного обладнання та досліджень.

Показники фінансової незалежності характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Всі значення коефіцієнтів задовільні, але показники 2019 року порівняно з 2018 пішли на спад, що є негативною тенденцією, отже також потребують заходів для підвищення.

Оцінка ділової активності дає змогу проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Усі коефіцієнти ділової активності в 2008 році мали тенденцію до зниження (окрім показника оборотності матеріальних запасів, якого в 2018 році не було взагалі, а в 2019 виріс до 241,2), що є також негативною тенденцією, тому що чим менше швидкість обороту фінансових ресурсів, тим неефективніше працює підприємство.

Аналіз показників рентабельності підприємства свідчать про ефективність господарської діяльності: збільшення показників свідчить про зростання ефективності, а зменшення навпаки. Отже, можемо зробити висновок, ефективність діяльності покращується, так як всі показники 2019 року, порівняно з 2018, показують позитивну тенденцію.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ВЕРУМ»

3.1. Обґрунтування перспективних інноваційних напрямків діяльності ТОВ «ВЕРУМ»

В умовах світової економічної глобалізації та інтелектуалізації виробництва – технічний рівень сучасного виробництва, рівень конкурентоспроможності, форми його організації та управління – визначають новітні технології, які стають матеріальною основою.

Для успішного проекту/підприємства необхідна розробка і впровадження новацій в процеси виробництва, управління та планування, тощо. За допомогою впровадженнь науково-технічного та науково-дослідного прогресу залежатиме ефективність роботи та діяльності на підприємстві.

Формування ефективної системи планування інноваційної лабораторії «ВЕРУМ» вимагає використання системного підходу, який дасть можливість визначити шляхи впливу на удосконалення інноваційного потенціалу, ефективність роботи ресурсів, тому числі, оборотних коштів.

Проаналізувавши роботу ТОВ «ВЕРУМ», можна виділити такі основні напрямки розвитку та реконструкції виробництва:

- підвищення якості послуг, за допомогою нової технології, що дозволить покращити конкурентоспроможність продукції;
- зниження собівартості послуг, за допомогою нового додаткового обладнання, що дозволить збільшити дохід та швидше виконувати роботу;
- розширення асортименту послуг;
- введення автоматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом.

Всі ці заходи, в кінцевому результаті, допоможуть підприємству покращити показники ефективності використання основних та оборотних фондів.

Для розв'язання таких проблем в роботі підприємства нами розроблено план організаційно-технічних заходів:

1. Підвищення якості послуг.

Лабораторія «ВЕРУМ» завжди слідкує за новими технологіями та намагається не відставати від норм. Обладнання на підприємстві не найкраще, але воно відповідає всім вимогам праці та нормам для проведення гарних успішних дослідів. За рахунок нового поліпшеного обладнання підприємство буде:

- більш конкурентоспроможним;
- збільшить витрати на електроенергію на 3%.

2. Зниження собівартості.

За допомогою нового обладнання, яке можна купити в додаток до вже наявного на підприємстві, можна буде зробити такі поліпшення:

- збільшити продуктивність праці на 8%, дозволить швидше виконувати роботу та більше замовлень виконувати за робочий час;
- зменшить витрати на електроенергію на 5,5%.

3. Розширення асортименту послуг.

Розширення асортименту послуг – є обов'язковим фактором конкурентоспроможності на ринку. Нове обладнання для розширення послуги додатково дасть нам можливість підвищити якість інших випробувань, так як на цьому обладнанні можна виконувати роботи, які ми вже маємо в асортименті та додатково нові.

- підвищить лояльність старих клієнтів та приверне увагу нових;
- з'явиться можливість збільшити виручку від реалізації на 11,5%.

4. Введення автоматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом.

Автоматизована система документації допоможе нашим клієнтам витрачати менше часу на отримання додаткових документів та мати все в одному місці, а також брати не просто матеріали для випробування якості, а брати повний контроль будівництва та будівельного майданчика. За

допомогою автоматизації підприємство:

- збільшить виручку від реалізації на 7,5%;
- стане більш конкурентоспроможним на ринку.

Розробка напрямків удосконалення механізму управління процесом на ТОВ «ВЕРУМ» базується на оцінці інноваційного потенціалу та інноваційної активності підприємств. Це дослідження передбачає аналіз сукупних ресурсів, таких як матеріальних, фінансових, інтелектуальних, кадрових та інших додаткових джерел для підвищення інноваційної діяльності. Для розвитку інноваційної сфери одним із важливих факторів має значення фінансова здатність підприємства.

Комплекс вимог для здійснення стратегічного планування інноваційної діяльності: прогресивність виробничо-технологічної основи підприємства; ефективність господарської діяльності; забезпечення росту синергетичного ефекту від впровадження інновацій; причинно-наслідковий характер цілей; колективний характер прийняття управлінських рішень; мотиваційний характер; активність, комплексність, цілісність і єдність; цілеспрямованість.

Потреба в ресурсах для кожного управлінського рішення, яке направлене на підвищення ефективності діяльності підприємства, в вартісному виразі відображена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Додаткова потреба в ресурсах для впровадження інноваційних заходів
ТОВ «ВЕРУМ»

Управлінські рішення	Ресурси	Додаткова потреба в ресурсах
1. Встановлення нового обладнання для розширення асортименту та підвищення якості	нерозподілений прибуток	1340,7 тис.грн
2. Встановлення додаткового обладнання для зниження собівартості послуг	нерозподілений прибуток	500 тис.грн
3. Введення автоматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом	нерозподілений прибуток	192,4 тис.грн
РАЗОМ		2033,1 тис.грн

1. Для встановлення нового обладнання для розширення асортименту та підвищення якості необхідно:

- вартість обладнання становить 895 тис.грн;
- відсотки за сплату кредиту для фінансування такого проекту становлять 80 тис.грн;
- допомога спеціаліста в навчанні співробітників лабораторії – 35 тис.грн;
- додаткові витрати на електроенергію становлять 195,7 тис грн.;

Тоді додаткова потреба в ресурсах дорівнює: 1340,7 тис.грн. Це призведе до збільшення виручки на 11,5%, а отже на 1164,2 тис.грн.

Економічний ефект від впровадження такого заходу буде становити:

$$E_{\text{еф}} = 1164,2 - 1340,7 = -176,5 \text{ тис.грн.} \quad (3.1)$$

1. Для встановлення додаткового обладнання для зниження собівартості послуг необхідні такі витрати:

- додаткове обладнання становить 500 тис.грн;

Це призведе до:

- зниження електроенергії на 5,5%, що становить 358,8 тис.грн;
- підвищенню продуктивності праці на 8%, або 809,1 тис.грн.

Економічний ефект від впровадження такого заходу буде становити:

$$E_{\text{еф}} = 1167,9 - 500 = 667,9 \text{ тис.грн.} \quad (3.2)$$

2. Введення автиматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом потребує:

- програмування автоматизованої програми – 68 тис.грн;
- додаткового працівника на ведення документації – 124,4 тис.грн.

Це в свою чергу приведе до збільшення виручки на 7,5%, або ж на 759,3 тис.грн.

Економічний ефект від впровадження такого заходу буде становити:

$$E_{\text{еф}} = 759,3 - 192,4 = 556,9 \text{ тис.грн.} \quad (3.3)$$

Розрахунок загального економічного ефекту від впровадження розроблених управлінських рішень представлений в табл. 3.2.

В результаті економічного обґрунтування доцільності впровадження інноваційних технологій підтвердило, що за допомогою нового обладнання збільшиться продуктивність праці на 8% та збільшенню виручки, яка становитиме 1973,3 тис.грн., також нове обладнання призведе до підвищення витрат на електроенергію на 3%, але за допомогою додаткового устаткування зменшить її на 5,5%, а отже витрати на електроенергію зменшаться на 163,1 тис.грн. Також за допомогою нової автоматизованої системи ведення документації кількість працівників ТОВ «ВЕРУМ» збільшиться на 1, і збільшиться виручка від реалізації на 759,3 тис.грн.

Таблиця 3.2

Розрахунок економічного ефекту запропонованих організаційно-технічних заходів ТОВ «ВЕРУМ»

Управлінські рішення	Результати, тис.грн	Витрати, тис.грн	Економічна ефективність, тис.грн
1.Встановлення нового обладнання для розширення асортименту та підвищення якості	1164,2	1340,7	-176,5
2.Встановлення додаткового обладнання для зниження собівартості послуг	1167,9	500	667,9
3.Введення автиматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом	759,3	192,4	556,9
РАЗОМ	3091,4	2033,1	1058,3

Отже загальний економічний ефект від впровадження розроблених організаційно-технічних заходів становить 1058,3 тис. грн.

Такі зміни дозволять підвищити якість продукції ТОВ «ВЕРУМ», збільшити її асортимент, підвищити продуктивність праці та підвищити конкурентоспроможність на будівельному ринку.

3.2. Шляхи вдосконалення управління дебіторською заборгованістю

У сучасних умовах ведення бізнесу підприємство ТОВ «ВЕРУМ» вимушене надавати покупцям відстрочення платежу, середній термін

відстрочення коливається в межах 30-90 днів. Згода лабораторії на надання кредиту приводить до скорочення оборотних коштів, погіршення поточної ліквідності компанії, зниження оборотності дебіторської заборгованості, виникнення касових розривів і зниження фінансової стійкості, що у результаті негативно позначається на рентабельності бізнесу та ефективності використання оборотних активів.

«Тягар» боргу із відстрочкою платежу ще більше збільшується у випадку, якщо покупець не дотримує зазначені в договорі терміни, на підприємстві близько 60% всієї дебіторської заборгованості простроченої, це призводить до десинхронізації товарних і грошових потоків і касового розриву в платіжній системі компанії. Тим не менш, надання або збільшення відстрочки платежу є серйозною конкурентною перевагою на ринку.

Прискорення перетворення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства такі, як грошові кошти, ліквідні короткострокові цінні папери тощо, на сьогоднішній день можна скористатися методами рефінансування дебіторської заборгованості. Це може бути:

- 1) Передплата – попередня чи часткова оплата за послуги, служить гарантією того, що клієнт дійсно зацікавлений в співпраці.
- 2) Спонтанне фінансування – застосовування спеціальних знижок: у разі оплати за надані послуги чи товари до завершення зазначеного строку покупець має право отримати знижку.
- 3) Факторинг — поступка продавцем банку (фактор-фірмі) права одержання коштів за платіжними документами на продукцію, при цьому банк (фактор-фірма) відшкодовує продавцю основну частину суми боргу за такими платіжними документами, стягуючи певний відсоток комісійних залежно від фактора ризику, платоспроможності покупця продукції та передбачених строків її оплати[23].

Розглянемо кожний з варіантів більш детально.

1. Передплата.

Передплата була б вирішенням усунення дебіторської заборгованості. Клієнти сплачували б за послуги раніше і швидше, навіть якщо не повністю, то 30-60% передплати змінили і мінімізували фінансові витрати підприємства, та значно скоротили обсяги дебіторської заборгованості.

Візьмемо дані будівельної лабораторії «ВЕРУМ» за 2019 рік, де дебіторська заборгованість за послуги складала 3570,6 тис.грн, а це 75,5% активу. Якщо ж ввести передплату в розмірі 30%, то дебіторська заборгованість скоротилася на 1071,1 тис.грн., які б належали іншим формам оборотних активів підприємства таким, як грошові кошти, ліквідні короткострокові цінні папери тощо.

Але також воно несе і свої негативні наслідки. За рахунок введення передплати можливий відсоток втрати клієнтури, так як багатьом клієнтам вигідно сплачувати пізніше, навіть якщо вони будуть платити більше, або користуватися різними будівельними лабораторіями.

2. Спонтанне фінансування.

Спонтанне фінансування передбачає встановлення знижок покупцям за скорочення термінів розрахунків. Надання знижок може бути вигідним як для продавців, так і покупців. Підприємства, які продають товари чи послуги в даному випадку отримують можливість скоротити не тільки обсяг дебіторської заборгованості, але й мінімізувати свої фінансові витрати за рахунок:

- уникнення втрат від інфляції, які виникають в зв'язку із несвоєчасними розрахунками дебіторів;
- скорочення витрат пов'язаних з необхідністю обслуговування боргу;
- прискорення обороту грошових коштів[8].

Спонтанне фінансування не 100% позбавить дебіторської заборгованості, але значно зменшить її.

Також спонтанне фінансування є не тільки одним з найвигідніших методів скорочення дебіторської заборгованості, а й набуває більш лояльних

відношень з клієнтами. Це буде гарною конкурентною перевагою з можливістю отримання нових клієнтів та зменшення втрати старих.

3. Факторинг.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю можливе за наявності незалежного контролю, з боку факторингової компанії. У рамках факторингового обслуговування банк-фактор перевіряє платіжну дисципліну та ділову репутацію покупців, контролює своєчасність оплати поставок дебіторами, управляє ризиками з поставок із відстрочкою платежу, допомагає постачальнику грамотно будувати лімітну і тарифну політику.

Основне завдання факторингу - забезпечити таку систему взаємин з покупцями, при якій постачальник міг би надавати конкурентні відстрочки платежу своїм клієнтам, не відчуючи при цьому дефіциту в обігових коштах. Це можливо завдяки достроковому фінансуванню поставок з відстроченням платежу банком-фактором у зручному для постачальника режимі.

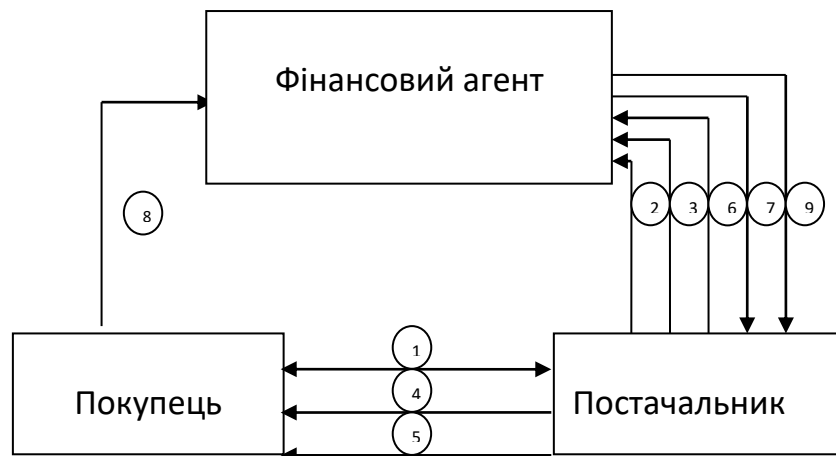

Рисунок 3.1 Загальна схема внутрішнього факторингу в Україні

Вказані на рисунку 3.1. цифри та напрямки означають:

1. Постачальник і покупець укладають договір купівлі-продажу послуг;
2. Постачальник звертається до фінансового агента з пропозицією про укладення договору факторингу;
3. Фінансовий агент і постачальник укладають договір факторингу;

4. Постачальник інформує покупця про укладення ним договору факторингу. Підписуються відповідні документи, в яких постачальник і покупець підтверджують свою згоду, що оплату за раніше укладеним між ними договором купівлі-продажу послуги - основного договору - покупець буде перераховувати на рахунок фінансового агента;

5. Постачальник проводить надання послуг покупцеві і оформляє дану послугу рахунком-фактурою;

6. Постачальник передає факторові оригінали рахунку-фактури, тобто документи, що підтверджують дебіторську заборгованість покупця;

7. Фінансовий агент справляє перше (авансове) фінансування постачальника в обсязі 60-90% під відступлену постачальником дебіторську заборгованість покупця;

8. Покупець у встановлений раніше договором купівлі-продажу послуг - основним договором - термін перераховує факторові повну оплату вартості поставлених йому раніше наданих послуг;

9. Фінансовий агент виплачує постачальнику суму, за вирахуванням своєї комісійної винагороди.

Ціна факторингових послуг значно залежить від ступеня автоматизації операцій, якісних технологій та наявності досвідченого персоналу. Загальна вартість факторингових послуг в Україні (з урахуванням всіх елементів оплати) становить зараз 21-28% річних[23].

Практичне використання факторингу на підприємстві ТОВ «ВЕРУМ» забезпечить підвищення ефективності функціонування за рахунок наступних елементів:

1. Підприємство отримує фінансування відразу після відвантаження або у визначений договором факторингу день. Таким чином, підприємство зможе поставляти продукцію своїм покупцям з більшою відстрочкою платежу (120-180 днів). Так як ТОВ «ВЕРУМ» націлене на збільшення здійснення послуг, то послуги факторингу дадуть можливість не тільки підтримувати необхідний рівень оборотного капіталу, а ще й збільшити

рівень конкурентоспроможності. Також компанія, уклавши договір факторингу, заздалегідь буде знати, в який день гроші надійдуть на його рахунок.

2. Крім того, механізм факторингу має ряд незаперечних переваг, серед яких, в першу чергу, слід зазначити наступні:

- фінансування здійснюється протягом усього терміну роботи підприємства-постачальника з дебіторами;
- на відміну від класичного кредиту постачальнику не треба акумулювати кошти для подальшого погашення боргу, у разі факторингу сума фінансування буде погашена з платежів покупців;
- обсяги фінансування автоматично збільшуються в міру зростання обсягів продажів[23].

Отже за допомогою факторингу вирішуються такі проблеми: формування оборотних коштів, зникає необхідність пошуку заставного забезпечення для отримання кредиту в банку і головне не відбувається зростання дебіторської заборгованості.

3.3 Шляхи вдосконалення управління грошовими потоками підприємства

На сучасному етапі все більше число підприємств усвідомлюють необхідність свідомого перспективного управління формуванням грошових потоків на основі наукової методології передбачення їх напрямку і видів, адаптації до загальних цілей економічного розвитку підприємства і умов навколишнього середовища. Ефективним інструментом довгострокового управління грошовими потоками підприємства, підлеглого реалізації цілей загального його розвитку в умовах істотних змін макроекономічних показників, системи державного регулювання грошового обороту, кон'юнктури фінансового і товарного ринків і пов'язаної з цим невизначеністю результатів господарської діяльності виступає політика управління грошовими потоками.

Політика управління грошовими потоками являє собою частину загальної економічної стратегії підприємства, що забезпечує формування пріоритетних цілей організації його грошового обороту і вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення. Політику управління грошовими потоками можна представити як генеральний план дій у сфері організації обороту грошових коштів підприємства, що визначає пріоритети напрямів і видів цих потоків, характер формування і використання грошових ресурсів, що забезпечують передбачений загальний економічний розвиток підприємства. Політика управління грошовими потоками являє собою системну концепцію, що об'єднує розвиток операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Розробка політики управління грошовими потоками підприємства на сучасному етапі базується на методологічних підходах нової концепції управління - "стратегічного управління". Ця концепція відображає чітке стратегічне позиціонування, яке буде представлене в системі принципів і цілей його функціонування, механізмі взаємодії суб'єкта та об'єкта управління, а також характер взаємин між елементами господарської та організаційної структури і формах адаптації до умов навколишнього середовища. Ця концепція ще з початку 70-х років активно використовується в США та країнах Західної Європи.

Управління грошовими потоками включає наступні аспекти:

- облік руху грошових коштів;
- аналіз потоків готівки;
- складання бюджету руху грошових коштів;
- контроль за використанням бюджету руху грошових коштів.

Воно охоплює ключові напрямки діяльності підприємства, включаючи управління необоротні та оборотні активи, власним і позиковим капіталом.

Управління грошовими потоками особливо важливо для підприємства, з точки зору необхідності:

- регулювання ліквідності балансу;

- оптимізації складу і структури оборотних активів, запасів, дебіторської заборгованості, фінансових вкладень;
- планування часових параметрів капітальних витрат і джерел їх фінансування;
- управління поточними витратами і їх оптимізації в процесі виробництва і реалізації готової продукції (робіт і послуг);
- прогнозу економічного зростання.

При розробці політики управління грошовими коштами, у фінансовому менеджменті виділяють два основних напрямки: оптимізація середнього залишку грошових коштів та оптимізація платіжного обороту підприємства.

Оптимізація середнього залишку грошових коштів може здійснюватися за допомогою ряду методів, до числа яких відносять наступні:

- визначення середнього розміру залишку грошових коштів на підставі розрахунку потреби в грошових коштах за елементами;
- модель Міллера-Ора.

Дамо характеристику методам оптимізації середнього залишку грошових коштів.

1. Визначення середнього розміру залишку грошових коштів на підставі розрахунку потреби в грошових коштах за елементами визначається підсумовуванням розрахованої потреби в окремих видах у грошових коштах.

$$Pm_{ДС} = Pm_{ООДА} + Pm_{СОДА} + Pm_{КОДА} + Pm_{ИОДА} \quad (3.4)$$

де $Pm_{ДС}$ – потреба в грошових коштах

$Pm_{ООДА}$ – потреба в операційному залишку грошових активів

$Pm_{СОДА}$ – потреба в страховому залишку грошових коштів

$Pm_{КОДА}$ – потреба в компенсаційному залишку грошових активів

$Pm_{ИОДА}$ – потреба в інвестиційному залишку грошових активів

Потреба в операційному залишку грошових активів характеризує мінімально необхідну їх суму для здійснення поточної господарської діяльності. Розрахунок цієї суми ґрунтується на планованому грошовому

обігу по операційній діяльності та кількості оборотів грошових активів. Для розрахунку використовується наступна формула:

$$\overline{ДА_o} = \frac{ПО_{од}}{КО_{оа}}, \quad (3.5)$$

де $\overline{ДА_o}$ - планована сума операційного залишку грошових активів підприємства;

$ПО_{од}$ - планований обсяг грошового обороту (суми витрат грошових коштів) за операційної діяльності підприємства;

$КО_{оа}$ - кількість оборотів середнього залишку грошових активів у плановому періоді.

Розрахунок планованої суми операційного залишку грошових активів може бути здійснений і на основі звітного їх показника. У цьому випадку для розрахунку використовується наступна формула:

$$\overline{ДА_o} = \overline{ДА_{\phi}} + \frac{ПО_{од} - \Phi O_{од}}{КО_{оа}}, \quad (3.6)$$

де $\overline{ДА_o}$ - планована сума операційного залишку грошових активів підприємства;

$\overline{ДА_{\phi}}$ - фактична середня сума операційного залишку грошових активів підприємства в попередньому аналогічному періоді;

$ПО_{од}$ - планований обсяг грошового обороту (суми витрачання грошових коштів) за операційної діяльності підприємства;

$\Phi O_{од}$ - фактичний обсяг грошового обороту (суми витрачання грошових коштів) за операційної діяльності підприємства у попередньому аналогічному періоді;

$КО_{оа}$ - кількість оборотів середнього залишку грошових активів у плановому періоді .

Потреба в страховому залишку грошових активів визначається за допомогою розрахованої суми їх операційного залишку та коефіцієнта нерівномірності надходження грошових коштів на підприємство за окремими

місяцями попереднього року. Для розрахунку використовується наступна формула:

$$ДА_С = ДА_0 \times KB_{ПДС}, \quad (3.7)$$

де $ДА_С$ - планована сума страхового залишку грошового $\neg$ них активів підприємства;

$ДА_0$ - планова сума операційного залишку де $\neg$ ніжних активів підприємства;

$KB_{ПДС}$ - коефіцієнт варіації надходження грошових коштів на підприємство у звітному періоді.

Потреба в компенсаційному залишку грошових активів ($\overline{ДА_k}$) визначається угодами про банківське обслуговування, а саме: якщо угода з банком, що здійснює розрахункове обслуговування підприємства, таку вимогу не містить, цей вид залишку грошових активів на підприємстві не планується.

Виходячи з фінансових можливостей компанії, коли повністю забезпечена потреба в інших видах грошових активів, планується потреба в інвестиційному залишку грошових активів ($\overline{ДА_u}$). Так як ця частина грошових активів не втрачає своєї вартості в процесі зберігання, їх сума верхньою межею не обмежується. Критерієм формування цієї частини грошових активів виступає необхідність забезпечення більш високого коефіцієнта рентабельності короткострокових інвестицій у порівнянні з коефіцієнтом рентабельності операційних активів.

Загальний розмір середнього залишку грошових активів у плановому періоді визначається шляхом підсумовування розрахованої потреби в окремих видах:

$$\overline{ДА} = \overline{ДА_o} + \overline{ДА_c} + \overline{ДА_k} + \overline{ДА_u}, \quad (3.8)$$

Враховуючи, що залишки грошових активів трьох останніх видів є певною мірою взаємозамінними, загальна потреба в них при обмежених фінансових можливостях підприємства може бути відповідно скорочена.

По даними фінансової звітності ТОВ «ВЕРУМ» визначимо середній розмір залишку грошових коштів на підставі розрахунку в грошових коштах за елементами (таблиця 3.3)

Таблиця 3.3

Розрахунок загального розміру середнього залишку грошових активів у планованому періоді ТОВ «ВЕРУМ»

Показники	Позначення	Жовтень	Листопад	Грудень	Середнє значення
Запланована сума операційного залишку грошових коштів	$ПО_{од}$	610	650	680	646,6
Кількість оборотів середнього залишку грошових коштів	$KO_{од}$	6	6	6	6
Планована сума залишку грошових коштів	$\overline{ДА}_o$	$\frac{610}{6} = 101,6$	$\frac{650}{6} = 108,3$	$\frac{680}{6} = 113,3$	107,7
Коефіцієнт варіації надходження грошових коштів	$KB_{ПЛС}$	0,25	0,25	0,25	0,25
Потреба в страховому залишку грошових коштів	$\overline{ДА}_c$	$101,6 \times 0,25 = 25,4$	$108,3 \times 0,25 = 27,1$	$113,3 \times 0,25 = 28,3$	26,9
Загальний розрахунок середнього залишку грошових активів	$\overline{ДА}$	$101,6 + 25,4 = 127$	$108,3 + 27,1 = 135,4$	$113,3 + 28,3 = 141,6$	134,6

Отже середній розмір залишку грошових коштів на підставі розрахунку в грошових коштах за елементами на підприємства «ВЕРУМ» буде становити 134,6 тис.грн.

У практиці закордонних фінансового менеджменту застосовуються і більш складні моделі визначення середнього залишку грошових активів. На відміну від моделі визначення середнього розміру залишку грошових коштів на підставі розрахунку потреби в грошових коштах за елементами модель

Міллера-Орра є більш складною і реалістичною. Міллер і Опп виходять з припущення, що існує лише дві форми активів - гроші та легкореалізовані цінні папери. Крім того, їх модель допускає як збільшення, так і зменшення касового залишку, а оптимальний касовий залишок являє собою не точне значення, а інтервал.

Щоб використовувати модель Міллера-Орра на практиці, менеджер повинен визначити:

- 1) нижню межу або мінімальний залишок грошових коштів;
- 2) точку повернення або оптимальний залишок грошових коштів;
- 3) верхній поріг або максимальний залишок грошових коштів.

Алгоритм моделі Міллера-Орра наступний:

1. Визначається нижня межа грошових коштів на рівні мінімальних поточних потреб з урахуванням вимог обслуговуючого банку до мінімального залишку на поточних рахунках.

2. Оцінюється дисперсія одноденного руху грошових потоків. Для цього можна фіксувати надходження і витрати грошових коштів протягом 100 днів, а потім розрахувати дисперсію на підставі цієї вибірки за 100 спостереженнями (при значних сезонних коливаннях грошових потоків використовують більш складні методи оцінювання).

3. Визначаються трансакційні процентні витрати в сумі ставки щоденних доходів за короткостроковими цінних паперів.

4. Визначається відстань між верхнім та нижнім порогами залишку грошових коштів. Якщо щоденні коливання грошових потоків значні або якщо витрати на конвертацію цінних паперів у грошові кошти будуть великими, тоді доцільно розташувати контрольні пороги (верхній і нижній) далеко один від одного. І навпаки, якщо ставка відсотка висока, розрив між верхнім і нижнім порогами повинен бути незначним.

Для визначення розміру цього розриву (P) застосовується формула:

$$P = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{3 \cdot I_{\text{КП}} \cdot \sigma^2}{4 \cdot \text{СП}_\text{Д}}}, \quad (3.9)$$

- де $I_{\text{кл}}$ - витрати на конвертацію на одну партію (операційні витрати);
- δ^2 - дисперсія грошових потоків (квадрат максимального відхилення щорічного грошового потоку);
- СПд - ставка відсотка з розрахунку на один день.

Проведемо розрахунок. Мінімальний залишок грошових коштів - 11 тис. грн. Дисперсія щоденних грошових потоків - 6920 тис. грн. (Максимальна варіація щоденного грошового потоку - 3 тис. грн.). Відсоткова ставка - 0,02% на день. Операційні витрати на кожну операцію купівлі та продажу - 25 грн.

Підставимо вихідні параметри у відповідні формули.

Розрив між верхнім і нижнім порогами залишку грошових коштів:

$$\sqrt[3]{\frac{3 \times 25 \times 6920000}{4 \times 0,0002}} = 8656,8 \text{ грн. або приблизно } 8,7 \text{ тис. грн.};$$

- верхній поріг залишку грошових коштів:

$$11 + 8,7 = 19,7 \text{ тис. грн.};$$

- точка повернення:

$$11 + (8,7 : 3) = 13,9 \text{ тис. грн.}$$

Відповідно отриманими результатами тактика управління грошовими активами для ТОВ «ВЕРУМ» така: якщо залишок грошових коштів сягає 19,7 тис. грн., то необхідно інвестувати 5,8 тис. грн. (19,7 – 13,9) в ринкові цінні папери. Якщо залишок грошових коштів зменшується до 11 тис. грн., то необхідно продати ринкові цінні папери на 2,9 тис. грн. (13,9 - 11) і таким чином поповнити залишок грошових коштів до оптимального рівня.

Використовуючи модель Міллера-Орра, слід враховувати наступне:

1. Цільовий залишок коштів на рахунку не є середньою величиною між верхньою і нижньою межами. Якщо встановити цільовий залишок рівним середній величині між межами, це мінімізує трансакційні витрати, але якщо він буде встановлений нижче середнього рівня, результатом буде зниження величини альтернативних витрат.

2. Величина цільового залишку грошових коштів і межі його коливання збільшуються із зростанням витрат на конвертацію цінних паперів у грошові кошти і дисперсії грошових потоків.

3. Величина цільового залишку скорочується зі збільшенням процентної ставки, тому що росте сума альтернативних витрат і фірма прагне вкласти кошти, а не зберігати їх на рахунку.

Отже для успішного підприємства необхідна розробка і впровадження новацій в процеси виробництва, управління та планування, за допомогою яких залежатиме діяльність на підприємстві, ефективність її роботи, ефективність роботи ресурсів, в тому числі оборотних коштів.

За допомогою можливих проведених заходів, а саме: підвищення якості послуг, зниження собівартості, розширення асортименту послуг, введення автоматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом; впровадження передплати, спонтанного фінансування та факторингу, можна збільшити виручку від реалізації, основні засоби, необоротні активи, а також зменшити дебіторську заборгованість. Прогнозовані значення можна побачити в агрегованому балансі (таблиці 3.4. та 3.5)

Таблиця 3.4

Актив балансу ТОВ «ВЕРУМ»

Актив	2019		Прогнозоване значення	
	тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
I.Необоротні активи	910,7	19,2	1576,2	27,2
Основні засоби	904,8	19,1	1203,9	20,7
II. Оборотні активи	3821,7	80,8	4214,5	72,8
Запаси	53,5	1,1	431,1	7,4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3570,6	75,5	3051,4	52,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-
Баланс	4732,4	100	5790,6	100

Таблиця 3.5

Пасив балансу ТОВ «ВЕРУМ»

Пасив	2019		Прогнозоване значення	
	тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
I. Власний капітал	3710,7	78,4	4586,7	80,2
Зареєстрований (пайовий) капітал	1332,4	28,2	2323,7	40,1
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	2378,3	50,3	2263	39,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання	1021,7	21,5	1203,9	20,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-
Баланс	4732,4	100	5790,6	100

За допомогою впроваджених заходів збільшаться основні засоби, які в 2019 році становили 904,8 тис.грн., а прогнозовано можуть становити 1203,9 тис.грн. Збільшилися запаси з 1,1% до 7,4%, або на 377,8 тис.грн., а от дебіторська заборгованість зменшилася з 75,5% до 52,7%. Також можливі збільшення у власному капіталі, які збільшилися з 3710,7 тис.грн. до 4586,7 тис.грн. Ці всі зміни призвели до того, що баланс становить 5790,6 тис.грн., а це більше на 1058,3 тис.грн. ніж у 2019 році.

Також є можливість проаналізувати зміни в показниках використання оборотних коштів ТОВ «ВЕРУМ».

Показники ліквідності у підприємства покращились порівняно з 2019 роком і знаходяться в межах норми, окрім коефіцієнта швидкої ліквідності, який становить 2,6, а його нормативне значення – 0,6-0,8, але він показує позитивну тенденцію на зменшення, порівнюючи з 2019 роком.

Також вдалося покращити показники майнового стану за допомогою впроваджень: вдалося зменшити коефіцієнт зносу основних засобів на 0,3, а ще збільшити коефіцієнт оновлення основних засобів з 3,7 до 17,5.

Таблиця 3.6

Показники використання оборотних коштів ТОВ "ВЕРУМ"

№ п/п	Показники	2019	Прогнозне значення
Показники ліквідності підприємства			
1.1.	Коефіцієнт покриття	3,7	3,5
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,6	2,6
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,07	0,06
1.4.	Чистий оборотний капітал	2800	3010,6
Показники майнового стану			
2.1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	-0,8	-0,11
2.2.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	3,7	17,5
2.3.	Коефіцієнт вибуття основних засобів	26,7	23,3
Показники платоспроможності			
3.1.	Коефіцієнт платоспроможності	0,78	0,79
3.2.	Коефіцієнт фінансування	0,27	0,26
3.3.	Коефіцієнт забезпечення власних оборотних засобів	0,73	0,71
3.4.	Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,75	0,65
Показники ділової активності			
4.1.	Коефіцієнт оборотних активів	1,11	2,25
4.2.	Коефіцієнт оборотної кредиторської заборгованості	9,54	10,6
4.3.	Коефіцієнт оборотної дебіторської заборгованості	2,95	3,4
4.4.	Строк погашення дебіторської заборгованості, дн	122	105,8
4.5.	Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	37,7	33,9
4.6.	Коефіцієнт оборотних матеріальних запасів	241,2	48,8
4.7.	Коефіцієнт оборотних основних засобів	5,88	6,31
4.8.	Коефіцієнт оборотного власного капіталу	2,72	2,85
Показники рентабельності			
5.1.	Коефіцієнт рентабельності активів	48,4	51,5
5.2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	51,3	53,8
5.3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	13,8	14,7
5.4.	Коефіцієнт рентабельності продукції	155,1	127,6

Показники фінансової незалежності характеризують структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Всі значення коефіцієнтів задовільні, вони не стали гірші ніж в 2019 році, але також не було поліпшення.

Оцінка ділової активності дає змогу проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Усі коефіцієнти ділової активності мають тенденцію до збільшення, що є гарним показником, тому що чим краще швидкість обороту фінансових ресурсів, тим ефективніше працює підприємство. Але коефіцієнт оборотних матеріальних запасів значно зменшився, а отже потребує уваги.

Аналіз показників рентабельності підприємства свідчать про ефективність господарської діяльності: збільшення показників свідчить про зростання ефективності, а зменшення навпаки. Отже, можемо зробити висновок, ефективність діяльності тільки покращиться, так як всі показники показують позитивну тенденцію.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується спадом виробництва, погіршенням платіжної дисципліни, підвищенням відсоткових ставок на позиковий капітал та зростанням темпів інфляції. В таких умовах особливо актуальними стають питання щодо забезпечення підприємств оборотними коштами та їх ефективне використання, адже оборотний капітал підприємств має вплив на різні аспекти їх виробничо-господарської діяльності: на показники виробництва і реалізації продукції, використання матеріальних ресурсів у виробництві, структуру собівартості продукції, збалансованість грошових потоків по операційній, інвестиційній та фінансовій діяльності, фінансовий стан підприємств.

Вагомою складовою для покращення діяльності підприємств є підвищення ефективності використання їх оборотного капіталу, який займає в структурі активів підприємств значну питому вагу. Від ефективності його використання залежить стан підприємства, галузі, національної економіки, задоволення потреб суспільства.

Оборотні кошти є однією із складових частин майна підприємства. Висока інфляція, неплатежі і інші кризові явища змушують підприємства змінювати свою політику по відношенню до оборотних коштів, шукати нові джерела поповнення, вивчати проблему ефективності їх використання. Підприємство у разі ефективного управління своїми і чужими оборотними коштами може досягти стійкого фінансового стану, збалансованого по ліквідності і прибутковості.

Об'єктом дослідження була будівельна лабораторія ТОВ "ВЕРУМ", які основною метою своєї діяльності вважають задоволення потреб суспільства високоякісним, безпечним будівельним ринком, за допомогою високої якості досліджень та постійного пошуку нових технологій.

Був проведений аналіз основних техніко-економічних показників діяльності підприємства, відповідно до якого був зроблений висновок, що у ТОВ «ВЕРУМ» збільшується попит на послуги, так як отримана виручка

зросла на 56,9% в 2019 році, порівняно з 2018 роком. Також у 2018 році підприємство понесло збитки: чистий збиток становив 433,5 тис. грн., але у 2019 році підприємство покращило свої результати і чистий прибуток становив 1401,3 тис.грн., що більше на 323,3%.

Також був проведений аналіз показників використання оборотних коштів будівельної лабораторії «ВЕРУМ», що дало такі результати:

- аналіз показників майнового стану показує, що основні засоби зношені, що є неприйнятним для підприємства, і що для покращення показників необхідно оновлення лабораторного обладнання та досліджень;

- показники фінансової незалежності характеризує структуру джерел фінансування ресурсів підприємства, ступінь фінансової стійкості і незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування діяльності. Всі значення коефіцієнтів задовільні, але показники 2019 року порівняно з 2018 пішли на спад, що є негативною тенденцією, отже також потребують заходів для підвищення;

- оцінка ділової активності дає змогу проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства. Усі коефіцієнти ділової активності в 2008 році мали тенденцію до зниження, що є також негативною тенденцією, тому що чим менше швидкість обороту фінансових ресурсів, тим неефективніше працює підприємство;

- аналіз показників рентабельності підприємства свідчать про ефективність господарської діяльності: збільшення показників свідчить про зростання ефективності, а зменшення навпаки. Отже, можемо зробити висновок, ефективність діяльності покращується, так як всі показники 2019 року, порівняно з 2018, показують позитивну тенденцію.

Проаналізувавши роботу ТОВ «ВЕРУМ», виділила такі основні напрямки розвитку та реконструкції виробництва:

- підвищення якості послуг, за допомогою нової технології, що дозволить покращити конкурентоспроможність продукції;

- зниження собівартості послуг, за допомогою нового додаткового обладнання, що дозволить збільшити дохід та швидше виконувати роботу;
- розширення асортименту послуг;
- введення автоматизованої системи ведення документації та нагляду за будівництвом.

Всі ці заходи, в кінцевому результаті, допоможуть підприємству покращити показники ефективності використання основних та оборотних фондів.

Для вирішення проблеми з дебіторською заборгованістю на підприємстві ТОВ «ВЕРУМ» було запропоновано:

- 1) Передплата;
- 2) Спонтанне фінансування;
- 3) Факторинг.

Ці методи допоможуть в прискоренні перетворення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства такі, як грошові кошти, ліквідні короткострокові цінні папери тощо.

Всі ці запропоновані заходи допоможуть будівельній лобараторії «ВЕРУМ» покращити якість наданих послуг та лояльність клієнтів, бути більш конкурентоспроможним та збільшувати долю на ринку. Також дасть можливість збільшити виручку від реалізації та потроху зменшувати дебіторську заборгованість.

Отже лобараторія ТОВ «ВЕРУМ» у разі ефективного управління оборотними коштами зможе досягти стійкого фінансового стану, збалансованого по ліквідності і прибутковості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роштейн Л. А. Оборотные средства в промышленности / Л. А. Роштейн. – М.: ФиС, 1986. – 93с;
2. Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент: учебное пособие / М. Н. Крейнина. – М.: Дело и сервис, 1998. – 304 с;
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 “Баланс” від 21.06.99 №396/3689 // Все про бухгалтерський облік. – 2000. – № 11. – 158 с.
4. Господарський кодекс України, затверджений Президентом України 16.01.2003 р., №436-IV.
5. Адамов В.Е. Экономика и статистика фирм / В.Е. Адамов, С.Д. Ильенкова, Т.П. Сиротина. - М.: "Финансы и статистика", 2002 – 288с.
6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін. - К.: КНЕУ, 2002. - 460 с. (Фінанси підприємств: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. - К.: КНЕУ, 2002. - 460 с., іл.)
7. Ермасова Н.Б. Финансовый менеджмент: конспект лекций / Н.Б. Ермасова. – М.: Юрайт-Издат, 2007. – 192с.
8. Насибова О.В., Придатченко Б.Ю. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОПТИМИЗАЦИИ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ, 2018 (http://economyandsociety.in.ua/journal/18_ukr/111.pdf)
9. Парфаняк П.А. Финансы предприятий отраслей народного хозяйства / П. А. Парфаняк. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 199 с.
10. Усатов И.А. Хозяйственный расчет и контроль рублем в промышленности / И.А. Усатов. – М.: «Финансы», 1968. – 232 с.
11. Зелгавилс И.В. Финансы предприятий / И.В. Зелгавилс. – М.: ООО «ВИТ + РЭМ», 2002. – 352 с.
12. Володькіна М. В. Економіка промислового підприємства / М.В. Володькіна. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 196 с.

13. Бланк И.А. Управление активами / И.А.Бланк. – К.: Ника -Центр: Эльга, 2002. – 720 с.
14. Бригхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту / Є.Ф. Бригхем. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
15. Ченг Ф. Ли. Финансы корпораций: теория, методы и практика / Ченг Ф. Ли, Джозеф И. Финнерти. - М., "ИНФРА-М", 2000. - 685 с
16. Золоторев А.И. Эффективное использование оборотных средств. - Экономика Украины, 1998. 280 с.
17. В.М. Семёнов. «Экономика предприятия» В.М. М. .: Филинь, 1997. – 272 с.
18. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств / М.Д. Бедринець, Л.П. Довгань. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
19. Ліснічук О.А. Комплексна оцінка платоспроможності машинобудівних підприємств: методологічний і прикладний аспекти / Ліснічук О.А. // Науковий вісник НУДПСУ (економіка, право), м.Ірпінь. 2014. 106–114с.
20. Алексеева А.І. Комплексний економічний аналіз управлінської діяльності: навчальний посібник / А.І. Алексеева та ін. 3 вид., Москва: КноРус, 2011 р. с. 705.
21. Цал-Цалко, Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: Навч. посібник / Ю.С. Цал-Цалко. К.:ЦУЛ 2002. 359 с. 7. Мамонт
22. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку / О.Р. Кривицька // Фінанси України, 2005, N № 3. С. 138–146
23. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азрилияна. М.: Ин-т новой экономики. 1997. С. 770.
24. Verum.org

ДОДАТОК А

Показники використання оборотних коштів, методика розрахунку та їх нормативне значення

Умовне позначення	Показники	Формула розрахунку	Нормативне значення
1	2	3	4
Показники ліквідності підприємства			
1.1.	Коефіцієнт покриття	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання	>1
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Грошові кошти+ Поточні фін. Інвестиції/ Коротк.зобов'яз.	0,6-0,8
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти+ Поточні фін. Інвестиції/ Коротк.зобов'яз.	>0, збільшення
1.4.	Чистий оборотний капітал	Оборотні активи - Поточні Зобов'яз.	>0, збільшення
Показник майнового стану			
2.1.	Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос осн.засобів/ Поч.варт.осн. коштів	Зменшення
2.2.	Коефіцієнт оновлення основних засобів	Озввед/ ОЗ на к.п.	Збільшення
2.3.	Коефіцієнт вибуття основних засобів	Озвиб/ ОЗ на п.п.	має бути меншим, ніж коеф. Оновлення основних засобів
Показник платоспроможності			
3.1.	Коефіцієнт платоспроможності	Власний капітал/ Валюта балансу	>0,5
3.2.	Коефіцієнт фінансування	Зобов'яз. Під-ва/ власний капітал	<1, зменшення
3.3.	Коефіцієнт забезпечення власних оборотних засобів	Оборотні активи - Поточні Зобов'яз./ Оборотні активи	>0,1
3.4.	Коефіцієнт маневреності власних коштів	Оборотні активи - поточні зобов'яз./ власний капітал	>0, збільшення
Показники ділової активності			
4.1.	Коефіцієнт оборотних активів	Чистий дохід/ середня сума активів	Збільшення
4.2.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід/ середня сума КЗ	Збільшення
4.3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід/ середня сума ДЗ	Збільшення

Продовження дод.А

4.4.	Строк погашення дебіторської заборгованості, дн	360/ Коеф. Оборотності ДЗ	Зменшення
4.5.	Строк погашення кредиторської заборгованості, дн	360/ Коеф. Оборотності КЗ	Зменшення
4.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Чистий дохід/ Сер. Вартість матеріальних запасів	Збільшення
4.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	Чистий дохід/ Середньорічна вартість ОЗ	Збільшення
4.8.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід/ Середньорічна вартість ВК	Збільшення
Показники рентабельності			
5.1.	Коефіцієнт рентабельності активів	(Фін.рез.від звич. діял. + Фін.рез.від надз.ситуацій/ Сер. валюта балансу)*100	>0, збільшення
5.2.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	(Фін.рез.від звич. діял. + Фін.рез. від надз.ситуацій/Сер.вартість вл.капіталу) *100	>0, збільшення
5.3.	Коефіцієнт рентабельності діяльності	(Фін.рез.від звич. діял. + Фін.рез.від надз.ситуацій/ Чистий дохід)*100	>0, збільшення
5.4.	Коефіцієнт рентабельності продукції	((Вал.приб.-Адмін. витр. - Витр.на збут)/ (Соб.реал.прод.+Адмін.витр.+ витр.на збут)*100	>0, збільшення

Додаток Б

Актив Балансу ТОВ «ВЕРУМ»

Актив	Код рядка	2018 рік		2019 рік	
		тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
1	2	3	4	5	6
I.Необоротні активи					
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	5,9	0,1
Основні засоби	1010	33,8	3,2	904,8	19,1
первісна вартість	1011	493,9	46,8	1699,9	35,9
Знос	1012	-460,1		-795,1	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-	-	-
Усього за розділом I	1095	33,8	3,2	910,7	19,2
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	-	-	53,5	1,1
у тому числі готова продукція	1103	-	-	-	-

Продовження дод.Б

1	2	3	4	5	6
Поточні біологічні активи	1110	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	700,9	66,4	3570,6	75,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-	1,6	0,3
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-	87,3	1,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	320,1	30,3	80,7	1,7
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-	28	0,6
Усього за розділом II	1195	1021	96,7	3821,7	80,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-
Баланс	1300	1054,8	100	4732,4	100

Додаток В

Пасив Балансу ТОВ «ВЕРУМ»

Пасив	Код рядка	2018		2019	
		тис.грн.	% у заг. сумі майна	тис.грн.	% у заг. сумі майна
1	2	3	4	5	6
I. Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	52,5	4,9	1332,4	28,2
Додатковий капітал	1410	-	-	-	-
Резервний капітал	1415	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	1420	977	92,6	2378,3	50,3
Неоплачений капітал	1425	-	-	-	-
Усього за розділом I	1495	1029,5	97,6	3710,7	78,4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання					
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:					
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	1615	25,3	2,4	624,2	13,2
розрахунками з бюджетом	1620	-	-	395,5	8,4
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-	307,6	6,4
розрахунками зі страхування	1625	-	-	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-	-	-

Продовження дод.В

1	2	3	4	5	6
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-	2	0,04
Усього за розділом III	1695	25,3	2,4	1021,7	21,5
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	1700	-	-	-	-
Баланс	1900	1054,8	100	4732,4	100